

Вомна Т. Нел Кибее

НИКОЛАЙ РАЙНОВЪ

Дървото на приказките

СТО ПРИКАЗКИ

ИЗДАВА СЪ ВЪСТАНАСОВЪ СОФИЯ

БИБЛИОТЕКА

„ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦЪЛЪ СВѢТЪ“

Урежда НИКОЛАЙ РАЙНОВЪ.

№ 1

Зонка Г. Негнова.

ДЪРВОТО НА ПРИКАЗКИТЪ

(СТО ПРИКАЗКИ ЗА ДЕЦА)

1931

ИЗДАВА: СТ. АТАНАСОВЪ — СОФИЯ

ул. Неофитъ Рилски, № 36.

ПЕЧАТНИЦА С. М. СТАЙКОВЪ — СОФИЯ

ДЪРВОТО НА ПРИКАЗКИТЪ

1. Радостъ за всички.

Ленътъ цвѣтѣше. Цвѣтчетата му бѣха меки и нежни като крилца на пеперудка.

— Отъ мене нѣма по-щастливъ на земята! — рече ленътъ. — Слънцето ме грѣе и оживѣва, а дъждецътъ ме пои и прохладява! Казватъ, че ще порастна още по-високъ, и отъ мене ще изтъкатъ бѣло, хубаво платно. Колко съмъ щастливъ!

— Да, да! — обадиха се сжчкитѣ отъ близкия плетъ. — Ти говоришъ така защото не познавашъ Божия свѣтъ. Нѣма нищо трайно на земята!

Една сутринъ дойдоха хора и изскубаха лена. Той усѣти силни болки, но си каза:

— Нищо, ще потърпя.

И що не правиха съ него хората: въ вода го топиха на слънце го сушиха, чукаха го, разчесваха го. Най-после ленътъ се намѣри вързанъ на хурката.

— Ж-ж-ж! — пѣеше вретеното, и немилостиви прѣсти разтегляха на тѣнки нишки лепеното повѣсмо.

Скоро разпѣнаха нишкитѣ на станъ, и отъ лена изтъкаха хубаво платно.

Тогавя той се зарадва и извика!

— Макаръ и много да страдахъ, всичко е било за мое добро.

Занесоха платното въ къщи и почнаха да го рѣжатъ съ ножици. Рѣзаха, кроиха бодоха.

го съ остри игли и най-после ушиха отъ него десетъ бѣли ризи.

— Сега съмъ полезенъ на хората и затова съмъ по-щастливъ! — каза ленътъ.

Минаха години и ризитѣ се скъсаха. Хората ги нарѣзаха на късове и почнаха да ги варятъ, мачкатъ и притискатъ. Тѣ се превърнаха на тънка бѣла хартия.

— Гледай ти чудо! — извика хартията. — Сега съмъ по-тънка отъ платното и върху мене може да се пише.

Хартията бѣ отнесена въ печатницата. Написаното на нея бѣше напечатано въ хиляди книги. Тѣ ще се прѣснатъ навредъ по свѣта и ще принесатъ полза и радостъ на безброй хора.

— Никога не съмъ мислила, — каза хартията, — че ще доживѣя да прѣскамъ между хората радостъ и знание. Ще обиколя цѣлия свѣтъ, за да прочетатъ всички хора, що е писано върху мене. По-рано имахъ сини цвѣтчета, а сега всѣки цвѣтецъ се разцѣвна въ хубава приказка.

2. Заключено съкровище.

Имало едно време единъ царь. Той билъ уменъ и прочутъ по цѣлъ свѣтъ. Ималъ си едно момиченце, много хубаво. Заповѣдалъ да му направятъ новъ дворецъ. Издигнали голѣмъ, разкошенъ дворецъ, съ много стаи, а отпредъ — градина. Малката царкиня си играела въ градината и ходѣла изъ двореца. Всички стаи били отворени, само една била заключена. Царкинята обикаляла всички отворени стаи, па ѝ се приискало да влѣзе и въ заключената. Единъ день се помолила на баща си да я пусне въ тази стая. »Тя ще да е най-хубавата« — рекло момичето. »Наистина« — отвърналъ баща ѝ, — »тамъ е най-хубавото, но ти си малка още за него. Когато порастешъ, ще я отворишъ. Тамъ ще намѣришъ най-хубавото и то ще бѣде твое«. Расла царкинята, порасла. Тогава царьтъ ѝ далъ единъ златенъ ключъ. Царкинята припнала, та отключила вратата. Но що да види? — Хурка, вретено и една книга, — подвързана, разтворена: друго нищо. Туй ли било най-хубавото! Царкинята заплакала. Отишла при баща си и му рекла презъ сълзи: — »Ти ми казваше, татко, че въ заключената стая било най-хубавото, а пкъ азъ намѣрихъ тамъ само хурка, вретено и книга«. »Та това, дъще, е най-хубавото«, — рекълъ царьтъ: — »хурката и вретеното — е трудътъ, а книгата — учението, отъ тѣхъ нѣма нищо по-хубаво на тоя свѣтъ. Всичко добро е направено съ трудъ и знание.«

3. Слънчова майка.

Една вдовица имала три дъщери. Тѣ стигнали за мжжене, но никоѣ момѣкъ не дохаждалъ да ги поиска. Майка имъ се чудѣла, каква ще е тая работа. Намислила най-сетне да отиде и попита слънчова майка.

Тръгнала. Преминала гори и планини и най-сетне стигнала при слънчова майка.

— Добъръ день, бабо, — рекла вдовицата.

— Далъ ти Богъ добро, — отвърнала слънчова майка. — Какъ си? Добре ли си?

— Добре съмъ, бабо, ами имамъ една мжка, та дойдохъ да те попитамъ, — рекла вдовицата. Тя разказала защо е дошла; помолила я да попита слънцето, защо се не мжжатъ дъщеритѣ ѣ.

— Добре — отговорила слънчова майка; — щомъ си дойде, ще го запитамъ.

Деньтъ миналъ, слънцето щѣло скоро да се върне отъ работа, Тогава майка му рекла на жената:

— Слънцето иде сърдито, та може да те изяде! Ще те престоря на метла и ще те скрия задъ вратата.

Вдовицата се съгласила. Слънчова майка я направила метла и я турнала задъ вратата.

Върнало се слънцето и седнало да вечеря. Щомъ се навечеряло, легнало да си почива. Майка му се приближила и почнали да си приказватъ. Отъ дума на дума, майка му намѣрила редъ, та заприказвала и за вдовицата.

— Синко, — рекла тя, — има една вдовица на земята съ три дъщери. Тия моми отдавна

сж станали за мъжене. Защо не могатъ да се омжжатъ?

— Та какъ ще се омжжатъ? — отговорило слънцето. — Ставатъ отъ сънъ, следъ като азъ изгрѣя. Нищо не работятъ. Нито се миятъ, нито се решатъ, нито се обличатъ за свѣта. Кой ще се ожени за такива бухали?

Вдовицата потънала отъ срамъ. Тя се благодарила, че слънчова майка я престорила на метла, та да се не черви предъ слънцето.

4. Кучешка колиба.

Дошла зима. Застудѣло. Духа, вѣе, бури се виятъ.

Кучето се свило на стълбата предъ вратата като кравай, па почнало да си дума:

— Колко малка колиба ми трѣбва! Щомъ дойде лѣто, ще си направя колиба, да не ми подвѣва и да не ме засипва снѣгътъ.

Дошло лѣто. Слънце грѣе, та припича. Го рещо.

Кучето се изтегнало, колкото е дълго, подъ лозата на сѣнка, сѣтило се за колибата и си рекло:

— Мога ли да направя азъ такава голѣма колиба! Отъ де ще взема толкова много колове, пръте и слама за покривъ?

Всѣка зима кучето се кани да си прави колиба презъ лѣтото, а кога се зазими, все безъ колиба зимува.

5. Хлѣбъ и медь.

Единъ селянинъ казалъ на сина си, когато умираше: »Синко, живѣй така, че никому да не казвашъ »добро утро«, а пѣкъ тебе всѣки да казва — и винаги ще ядешъ хлѣбъ съ медь!»

Умрѣлъ бащата и синътъ заживѣлъ споредъ бащината си поука: никому не казвалъ »добро утро« и все хлѣбъ съ медь ялъ. Минала се една година, а много пари отъ бащинитѣ му отишли, безъ да спечели левъ. Прекаралъ така още една година, прекаралъ и трета; паритѣ почнали да се свѣршватъ. Синътъ си рекълъ: »Защо ми не върви? — Ужъ живѣя, както ме тате научи, а пѣкъ паритѣ се свѣршватъ; при това, никому не казвамъ »добро утро«. Що да направя?“

Той станалъ, та отишълъ при чича си и му разказалъ, каква е работата.

— Криво си разбралъ ти бащината си поука, чичовото: — излизай на оранъ и на друга работа по-рано отъ другитѣ, и никому не ще казвашъ »добро утро«, а тебе всички ще казватъ; връщай се отъ работа вечеръ късно, и хлѣбътъ ще ти бжде сладкъ, като че го ядешъ съ медь. Ще видишъ тогава, какъ ще ти тръгне на добре«.

6. Млада невѣста.

Имало една мома, голѣма хубавица. Тя била много галена. Расла, порасла, но нищо не научила да работи,

Дошло време, да я мжжатъ. Омжжили я въ далечно село.

Следъ сватбата всички се заловили за работа. Не работѣла само невѣстата: седѣла премѣнена и нищо не похващала.

Дошло време за обѣдъ. Всички насѣдали около трапезата. Невѣстата стоела на страна и чакала да я поканятъ. Свекърътъ разчупилъ голѣма пита хлѣбъ и далъ на всички насѣдали

— А на невѣстата? попитала свекървата.

— Тя не е гладна, — отвърналъ свекърътъ. Когато човѣкъ не работи, не огладнява.

Следъ обѣдъ всички започнали отново работа. Невѣстата пакъ не похванала нищо.

Събрали се да вечерятъ. Старецътъ взелъ питата и я разчупилъ на толкова кжсове, колкото хора имало на трапезата.

— Ами на булката? — запитала и тоя пжтъ свекървата.

— Тя не е гладна, — отговорилъ пакъ свекърътъ. — Който не работи, не огладнява.

Вечеряли, поприказвали си па легнали да спятъ.

Легнала и булката, но заспива ли гладенъ човѣкъ?

Едвамъ дочакала да съмне. Станала тихо, измила си очитѣ, издоила кравитѣ, изкарала телцитѣ.

На обѣдъ сама сложила трапезата и седнала наредъ съ другитѣ.

Старецътъ разчупилъ питата, обърналъ се къмъ булката, подалъ ѝ голѣмъ кжсъ и казалъ:

— Ти, невѣсто, днесъ работи много: ето и на тебе отъ питата.

Изминали се седмици. Невѣстата по цѣль денъ шѣтала,

Дошли по едно време родителитѣ ѝ на гости. Излѣзли всички да ги посрещнатъ.

Невѣстата припнала най-напредъ, отворила портитѣ и завикала:

»Мамо! . , Тате! . . Слизайте по-скоро отъ колата и се залавяйте за работа: тука който не работи, не му даватъ да яде!«

7. Златни гривни.

Единъ златарь изработилъ прѣстени, обици и други накити. Тръгналъ да ги продава въ едно село, дето имало съборъ.

Като минавалъ презъ гората изкочили разбойници и го обрала.

— Войводо, — обърналъ се златарьтъ къмъ главатаря на разбойниците, — вие ми оставихте най-голѣмото богатство: златнитѣ гривни.

— Казвай де сж, или ей сега ще ти отрѣжа главата! — сърдито изревалъ войводата и измъкналъ ножа си.

— Златнитѣ гривни сж занаятътъ ми. Всичко ми взехте, но него ми не отнехте. Съ него азъ пакъ ще спечеля.

Така и станало. Златарьтъ спечелилъ съ своя занаятъ повече, отколкото му били взели. А разбойниците били заловени и обесени.

8. Голѣмъ юнакъ.

Единъ страхливецъ отишълъ въ гората за дърва. Като вървѣлъ по една пжтечка съгледалъ въ храститѣ легналъ вълкъ. Човѣкътъ изтръпналъ отъ страхъ и незнаелъ, на кжде да бѣга. Сковалъ се на мѣстото си. Гледа — вълкътъ лежи, не мърда, а надъ него брѣмчатъ цѣлъ роякъ пчели.

— Трѣбва да е умрѣлъ, — помислилъ си, страхливецътъ и се приближилъ полека. Загледалъ оттукъ, оттамъ: вълкътъ наистина билъ мъртъвъ.

Миналъ му страхътъ, качилъ вълкътъ на колата и го откаралъ у дома си.

— Жено, жено! — завикалъ още отдалечъ той. — Ела да видишъ, какъвъ ловъ ти нося! Убихъ вълкъ.

— Бре, че откога си станалъ такъвъ юнакъ? — почудила се жената и намислила да изпита юначеството му.

Вечерята наредила нѣколко кошери, вързала ги съ едно вжже и проврѣла края му презъ прозореца:

Презъ нощта, когато всичко спало, жената погледнала презъ прозореца и извикала:

— Олеле, мжжо! Излѣзъ скоро навънъ, да видишъ що има!

— Що има, жено? — запиталъ мжжътъ и пребледнѣлъ отъ страхъ.

— Вълци, мжжо, вълци! Дошли да търсятъ другаря си. Излѣзъ сега, та се разправяй!

— Слушай, жено: кажи имъ, че азъ не съмъ го убилъ...

И той се завилъ съ чергата презъ глава, па се спотаилъ.

Жената излѣзла на вѣнъ и бързо се върнала.

— Казахъ имъ, мжжо, но не вѣрватъ. Искатъ тебе да видятъ. Излѣзъ, та ги сплаши!

— Какъ ще ги сплаша? Кажы имъ да си вѣрватъ!

— Слушай, мжжо, вземы кросното, предметни го презъ рамо, па излѣзъ презъ вратата, тѣ ще побѣгнатъ, като те видятъ. Ще помислятъ, че държишъ пушка.

Мжжътъ взелъ кросното, нарамилъ го и тръгналъ къмъ вратата.

— Ела и ти съ мене, жено!

— Ида, ида! — казала жената и дръпнала вжжето презъ прозореца. Кошеритѣ се залюлѣли и затракали.

Мжжътъ, като ги видѣлъ, помислилъ, че вълцитѣ идатъ, изплашилъ се и хукналъ навжтре. Кросното се препрѣчило, запгнѣло се на вратата и му не давало да влѣзе.

— Олеле, бре вълци, пуснете ме!... — заревалъ той, като мислѣлъ, че вълцитѣ сж го хванали. — Пуснете ме, братя вълци... Умрѣлъ го намѣрихъ... Казвамъ ви: умрѣлъ го намѣрихъ... не съмъ го убилъ.

9. Наказанъ умникъ.

Единъ богатъ земеделецъ ималъ хубаво магаре. Той поръчвалъ на слугитѣ да го гледатъ добре и се сърдѣлъ, ако не е оседлано както трѣбва, или не е нахранено на време.

Една вечеръ магарето почнало да се закача съ съседа си вола, който цѣлъ день оралъ.

— Тебе ти е добре, Марко, — казалъ му волътъ, — затуй се закачашъ; а да те впрегнатъ да орешъ цѣлъ день нива отъ три години неорана, ще видимъ, дали ще ти се играе!

— Кой ти е виновенъ, като се не сѣщашъ, какво да направишъ, та да не отивашъ всѣки день на работа! Престори се на боленъ, легни и не яжъ; ще дойдатъ слугитѣ, ще те видятъ и ще обадятъ на господаря. Той ще каже да те оставятъ на почивка и да впрегнатъ другъ волъ.

— Добре казвашъ, — рекълъ волътъ, — ще направя тѣй.

Господарьтъ чулъ разговора, усмихналъ се и не казалъ нищо.

На сутриньта дошълъ при него единъ слуга и казалъ:

— Господарьо, волътъ е боленъ, — не е ялъ нищо цѣла нощъ, па и сега не яде. Лежи, охка, рита. Какво ще кажешъ, — да впрегнемъ ли нѣкой младъ волъ вмѣсто него?

— Впрегнете Марка. Докато научите младия волъ да оре, ще мине деньтъ, а съ Марко ще свършимъ по-лесно работата.

Слугата впрегналъ Марка съ другия волъ и отишълъ на нивата. Марко почналъ да се опира и да не върви, но като го шибнали нѣколко пѣти съ остена, почналъ да тегли по-добре и отъ вола.

Той орѣлъ и си казвалъ: „Ехъ, главо, главо! Голѣма си, ала умъ нѣмашъ. Що ти трѣбваше да учишъ другитѣ, какъ да лѣжатъ? Тегли сега цѣлъ день като волъ!

10. Помагачъ

Дошла пролѣтъ. Лозари тръгнаха да копаятъ лозитѣ. Повикали и коса да помага.

— Не мога, — рекълъ той, — сега вия гнѣздо.

Дошло време да се рѣже лозето. Тръгнаха лозаритѣ и пакъ извикали коса.

— Не мога — рекълъ той, — сега нося яйца.

Дошло време да се копае лозето. Тръгнаха копачитѣ и пакъ повикали коса;

— Хайде, косе, да копаемъ!

— Не мога, — рекълъ той, — сега мѣтя.

Дошло време за вързване, Тръгнаха вързачитѣ и повикали коса:

— Хайде, косе, да вързваме!

— Не мога, — отвърналъ косътъ, — малки сж ми пиленцата.

Узрѣло гроздето. Тръгнаха да го бератъ,

— Хайде, косе, да беремъ грозде! — извикали го берачитѣ.

— Ей сега, ей сега! — радостно извикалъ косътъ. — Чакайте да повикамъ и децата да помагатъ!

11. Сполука

Имало единъ ленивъ селянинъ. Отишълъ да коси. Завъртълъ косата изъ трѣвата, но работата му не спорѣла. Жегата го напекла, сторещилъ се, запотилъ се, пъкъ край ливадата го мами дебелата сѣнка и като че ли му дума: „Стои ли се на тая жегата? Я ела си подрѣмни!“

И той легналъ подъ дорвото. Заспалъ селянинътъ, захъркалъ дълбоко, а насреща му иде Сполуката. Тя дошла при него, погледнала го, пообиколила го и си заминала. Отишла на друга ливада. Тамъ работѣлъ другъ селянинъ,

— Помози Богъ, приятельо! — казала му тя. — Работишъ ли, работишъ ли?

— Ехъ, що да правя? Не съмъ билъ щастливъ да получа отъ баща си имане, та съ трудъ трѣбва да си изкарамъ залъка, — отговорилъ селянинътъ.

— Ти си добъръ работникъ — виждамъ те. Искашъ ли да сполучишъ?

— Искамъ, какъ да не искамъ?

— Труди се всѣкога тѣй, както правишъ сега, и ти ще бждешъ щастливъ, Нѣмотията ще бѣга отъ тебе. Азъ съмъ Сполуката.

Вечеръта двамата селяни трѣгнаха да си отиватъ.

— Омръзна ми това пусто тегло. Нѣмане ни е налегнало, работата не спори — не зная що да правя. Само за насъ нѣма сполука, — почналъ да се оплаква първиятъ.

— Кой ти е кривъ, приятельо? — отвърналъ вториятъ. — Днесъ Сполуката мина покрай тебе, но ти спѣше.

12. Вrabчeтa и лeнивeцъ

Двe вrabчeтa снa нaпpaвилн гнѣздo вѣ лoзeтo нa eдннъ лeннвeцъ, дo кoрeнa нa eднa лoзнцa.

Дoшлo вpeмe дa сe рѣжe лoзeтo. Стoпaнннътѣ влeлъ кoсeрѣ н oтншълъ дa гo oрѣжe. Кaтo влѣзълъ вѣ лoзeтo, сeднaлъ дa сн пoчннe пoдѣ чeрeшaтa. Сълeдaлн гo вrabчeтaтa, нзплaшнлн сe н пoчнaлн дa сн гoвopятѣ.

— Eхъ, вrabчo, — кaзaлa вrabкaтa, — oтндe нн гнѣздoтo. Вѣ лoзe гнѣздo пpaвн лн сe? Чo вѣкътѣ дoйдe дa рѣжe: щe нн рaзвaлн гнѣздoтo.

Вѣ тoвa вpeмe стoпaнннътѣ стaнaлъ дa пpeглeдa лoзeтo.

— Eй, лoзe, лoзe, нe сн нмaлo кѣсмeтѣ дa тe рѣжa! — кaзaлъ тoй. — Зaкѣснѣлъ сѣмъ: пжпкнтѣ сж сe рaзвнлн. Aкo пoчнa дa рѣжa, щe сe oрoнятѣ. Тн н тaкa щe рoдншѣ. Нe oрѣзaхъ тe, нo пoнe хyбaвo щe тe oкoпaя, кoгa мy дoйдe вpeмeтo.

Върнaлъ сe тoй пoдѣ чeрeшaтa, нзвaднлъ хлѣбъ н снрeнe нзѣ тoрбaтa сн, нaялъ сe, нaпълннлъ сн лyлaтa, зaпушнлъ, a пoслe зaспaлъ.

Прнвeчeрѣ пpнбрaлъ кoсeрa н сн oтншълъ Вrabцнтѣ вeсeлo зaчyрулнкaлн.

Мнaлo вpeмe, стoпaнннътѣ сe пaкѣ пoкaзaлъ — тoя пжтѣ сѣ мoтнкa нa рaмo.

— Aкo нe сѣмъ гo рѣзaлъ, пoнe дa гo oкoпaя, — кaзaлъ сн тoй.

И пaкѣ сeднaлъ пoдѣ чeрeшaтa дa сн пoчннe; a вrabцнтѣ нзтpѣпнaлн oтѣ стpaхъ, кaтo гo вндѣлн.

— Леле, врабчо, отиде ни гнѣздото! — рек-
ла врабката.

Като си починалъ, стопанинътъ станалъ да обходи лозето и да опита земята. Копне тукъ — сухо и кораво, копне тамъ — пакъ сухо и кораво!

Върналъ се той подъ черешата, седналъ въздъхналъ и си казалъ:

— Тю, да се не види! Пакъ съмъ закъс-
нѣлъ: влагата се е изгубила. Ама нека падне
единъ дъждъ, та ще видишь тогава!

Извадилъ хлѣбъ и сирене, наялъ се хубаво,
напълнилъ си пакъ лулата, запушилъ и за-
спалъ.

Привечеръ метналъ мотиката на рамо и
тръгналъ за село.

Врабцитѣ пакъ зачуруликали радостно.

Презъ лѣтото тѣ измжтили малки и поч-
нали да ги хранятъ.

Следъ време дошълъ пакъ стопанинътъ да
види, родило ли е, лозето му. Въ него била по-
никнала гжста трева и буренъ до колѣне.

Седналъ пакъ ленивецътъ подъ черешата
и почналъ да се чуди:

— Бре, каква трева, какъвъ буренъ! трѣбва
часъ по-скоро да се оплѣви!

Като чула това врабката, уплашила се мно-
го и почнала да плаче и да мисли, какъ да спа-
си малкитѣ си. . .

— Не грижи се, врабко, — казалъ ѝ вра-
бецътъ, — тоя мързеливъ човѣкъ и сега
нищо нѣма да направи: само се кани.

Стопанинътъ станалъ и почналъ да плѣви.
Отскубналъ единъ стрѣкъ трева, отскубналъ
другъ, па си казалъ:

— Не го рѣзахъ, не го копахъ, та сега да го плѣвямъ ли! Що ми трѣбва!... До година, ако сме живи и здрави, ще го обработя, както се следва.

И той пакъ се върналъ подъ черешата, наялъ се хубаво, запалилъ си лулата и запушилъ. Както пушелъ, налегнала го дрѣмка и той заспалъ. Лулата паднала, изтърсилъ се огънь отъ нея и подпалилъ сухата трева. Цѣлото лозе пламнало, и гнѣздото съ малкитѣ пиленца изгорѣло.

Само дветѣ врабчета се спасили. Тѣ кацнали опърлени на едно близко дърво и заплакали.

— Ехъ, — казалъ врабецътъ — що ни трѣбваше гнѣздо въ лозето на мързеливъ човѣкъ. Тамъ нѣма прокопсия...

13. Орачъ и тѣкачка.

Единъ орачъ впрегналъ воловетѣ си и отишълъ на оранъ. Той нагласилъ ралото и почналъ да оре, както орали всички по онова време. Изоралъ бразда, дигналъ ралото на рамо и повелъ воловетѣ. Почналъ нова бразда отъ сжщия край на нивата, отдето захваналъ да оре. Тѣй до обѣдъ едва изоралъ половината си нивица. По едно време се задалъ насрѣщу му бѣлобрадъ старецъ.

— Помага Богъ, синко! рекълъ—старецътъ.

— Далъ ти Богъ добро, дѣдо! — отговорилъ орачътъ.

— Орешъ ли? Орешъ ли?

— Ора, що да правя дѣдо? Трѣбва да се яде.

— Тѣй, синко, тѣй, — думалъ старецътъ.

— А защо орешъ така?

— Ами какъ? Така съмъ се научилъ отъ баща и дѣдо.

— Слушай! — казалъ старецътъ. — Като изкарашъ една бразда до края на нивата, възвий воловетѣ и почни до нея друга!

Орачътъ направилъ, както го научилъ старецътъ, и се зачудилъ. Така работата му станала и по-лека, и по-спорна.

— Да си живъ, дѣдо, че ме научи! — казалъ орачътъ. — Ела да похапнемъ, каквото далъ Господъ.

Хапнали, а сетне орачътъ почналъ пакъ да оре. Старецътъ си тръгналъ и рекълъ:

— Сбогомъ, орачо. Ти си добъръ човѣкъ обичашъ да те учатъ. Затова день да орешъ, година да ядешъ.

Бѣлобрадиятъ старецъ миналъ и презъ селото. Той влѣзълъ въ единъ широкъ дворъ. На пруста млада булка тъчела платно.

— Помага Богъ, булко! — рекълъ старецътъ.

— Помага, не помага — въ работата мисе не бъркай! — отговорила сърдито невестата.

Старецътъ се изправилъ до стана да я погледа, какъ тъче. Тя мѣтала совалката отдѣсно къмъ лѣво, скжсвала жичката и пакъ почвала отдѣсно.

— Кой те научи, дъще, да тъчешъ така? — попиталъ старецътъ.

— Кой ще ме научи! — отговорила троснато тъкачката. — Сама самица, бърза бързица.

— Не така, не, — рекълъ старецътъ — мѣтай совалката отдѣсно къмъ лѣво и отъ лѣво къмъ дѣсно и не кжсай жичката!

Тъкачката метнала така нѣколко пжти и видѣла, че е по-лесно, но пакъ рекла:

— Голѣма работа! И тѣй бива и инѣкъ може.

— Сбогомъ, булко — рекълъ старецътъ ядосанъ. — Колкото си благодарна, толкова и рабатата ти да е спорна! Година да тъчешъ, подъ мишница да го носишъ.

Разкаяла се тъкачката, че така лошо надумала на стареца. Скочила да го догони и му се помоли за прошка, ала той възвилъ край плета и се изгубилъ изъ селото.

И досега орачътъ день оре, а за цѣлата година жито пожънва. Пѣкъ тъкачката дълго тъче, а малко работа изкарва.

14. Обичь

Въ едно царство имало обичай да се отрѣзватъ ржцетѣ на всѣкиго, който бивалъ хванатъ въ кражба. Еднажъ хванали единъ царски голѣмецъ. Царьтъ не могълъ да отстѣпи отъ обичая, и заповѣдалъ да го накажатъ.

Кога да му отрѣжатъ ржцетѣ, дошла въ царския дворець дъщерята на голѣмца и съ сълзи на очи замолила да я пуснатъ при царя. Тя паднала на колѣне предъ него и казала:

—Господарьо! Баща ми е осжденъ да му се отрѣжатъ ржцетѣ. Ето, отсѣчете моитѣ. Тѣзи ржце не могатъ да прехранятъ слабата ми майка, болния ми братъ и малкото ми сестриче. Отсѣчете, ги, а запазете бащинитѣ ми, които сж нужни за прехраната на нашето семейство.

Царьтъ билъ поразенъ отъ тази детска обичь. За да я изпита, той казалъ: „Тѣй да бжде. Но ти можешъ да се откажешъ отъ наказанието и въ последната минута“.

На другия день завели девойката на мѣстото, дето трѣбвало да ѝ отрѣжатъ ржцетѣ, тамъ имало пжнъ, опрѣсканъ съ кръвь, а до него палачъ съ мечъ.

Пристѣпила пребледнѣлата девойка къмъ пжна и се смутила. Но скоро се съвзела, приближила се до него и протегнала ржцетѣ си. Палачътъ дигналъ мечъ, а тя си затворила очитѣ. Мечътъ свѣтналъ на слънцето и ударилъ пжна, безъ да я закачи.

— Царьтъ прощава и баща ти, и тебе зарадъ голѣмата ти обичъ, казалъ ѝ единъ царски пратеникъ.

Отворила се вратата на затвора. Спусналъ се къмъ нея баща ѝ, зацѣлувалъ ѝ ржцетѣ съ сълзи ги обливалъ. На другия день царьтъ обявилъ на народа, че премахва този обичай.

15. Работна жена.

Една жена прела, сновала, тъкала и едвамъ за три години изтъкала и ушила единъ ржкавъ за риза.

Пришила тя ржкава за една вехта на мъжа си риза и му я дала да я облѣче, та да иде съ нея на хорото. Поржчала му — когато го повика, той да си вдигне ржката съ новия ржкавъ, за да види цѣло село, че жена му е работна.

Облѣкълъ мъжътъ ризата, отишълъ на хорото и застаналъ по срѣдата.

Жена му излѣзла на кщщния прагъ и се провикнала:

— Гости ни дойдоха, мъжо!

Той дигналъ нагоре ржка съ новия ржкавъ, махналъ и извикалъ:

— Ида! Ида!

Жена му, като видѣла, какъ се бѣлналъ новиятъ ржкавъ срѣдъ хорото, зарадвала се и извикала:

— Боже, мили Боже, колко е хубаво съ нови ржкави! Дали ще съмъ жива да му ушия ѝ другия ржкавъ?...

16. И безъ стари не може.

Едно време се свършило житото и нѣмало отде да взематъ хората за да засѣятъ. Изплашили се че ще измратъ отъ гладъ. Уплашилъ се и царьтъ. Той събралъ всичкитѣ си боляри, па имъ казалъ: „Давамъ ви една недѣля време, Искамъ отъ де да е да намѣрите жито за сѣме. Ако не намѣрите, ще ви погубя!“ Боляритѣ си отишли угрижени и взели да питатъ и да разпитватъ, де може да се намѣри жито, но никой не знаелъ да имъ каже.

Тогава нѣмало ни старци, ни баби: такъвъ билъ обичаятъ, че хората, като остарѣятъ, убивали ги.

Единъ боляринъ много обичалъ баща си, та му досвидѣло да го убие, ами го скрилъ въ зимника и го хранилъ, безъ да разбере нѣкой.

Като чулъ думитѣ на царя, и той се угрижилъ и замислилъ, като другитѣ боляри. Недѣлята била на свършване, оставало още единъ день . . .

Той отишълъ при баща си да го види и да му иска прошка, че на сутриньта ще го погубятъ.

Старецьтъ, като видѣлъ сина си, че е посърналъ, попиталъ го, да не е боленъ.

— Не съмъ, — казалъ боляриньтъ, — ами утре царьтъ ще ме погуби.

— Защо синко? Да не си сгрѣшилъ нѣщо?

— Не съмъ, тате, ами житото се свършило по цѣлото царство. Царьтъ ни заповѣда да намѣримъ до утре. Ако не намѣримъ, ще ни погуби.

Старецътъ се засмѣлъ и му казалъ: „Отъ това ли те е страхъ? Кажи на царя да заповѣда на всички въ царството да разровятъ мравуняцитѣ: тамъ ще намѣрятъ жито. Боляринътъ се зарадвалъ. На другия день, като отишълъ при царя, видѣлъ, че всички боляри сж навързани. Царътъ билъ заповѣдалъ да ги изведатъ край града и да ги посѣкатъ.

— Стой, царю честити! — извикалъ той: — азъ научихъ, де има жито за сѣме.

— Де? попиталъ царътъ радостно.

— Въ мравуняцитѣ, царю честити.

Като чулъ това, царътъ му рекълъ: „Да ми кажешъ кой, ти обади това“.

— Не смѣя, царю честити, не смѣя да ти обадя, че ще ме накажешъ.

Царътъ му обещалъ, че нѣма да му направи зло, само да му обади.

— Като остарѣ баща ми, царю честити, — казалъ боляринътъ, — досвидѣ ми да го убия; скрихъ го и го храня и до сега: баща ми обади, че само въ мравуняцитѣ може да се намѣри жито.

— Отсега нататкъ, — казалъ царътъ, — заповѣдвамъ да се не убиватъ старитѣ хора, че вижъ, какъ дотрѣбвали. . .

17. Златното момиче.

На одного умрѣла жената. Следъ година се оженилъ за една вдовица. Тя му довела момиченце. И той ималъ отъ първата си жена едно, та се събрали две — заварениче и доведениче.

Жената обичала своето момиче, а мразела завареното. А то колкото растѣло, по-хубаво ставало.

Веднѣжъ мащехата опекла прѣсна питка, дала я на мъжа си и рекла:

— Вземи своето момиче и го заведи въ нѣкоя далечна гора. Търкулни му тамъ питката, па го прати да я гони. Ти се скрий и го остави въ гората.

Жално било на бащата за детето. Но той си казалъ: „То и въ къщи е на мъжа. Ще го заведе въ гората. Може да го вземе нѣкой дърварь да живѣе при него. Като омжжимъ доведеницата, ще го прибера“.

Бащата взелъ питката и завелъ момиченцето въ гората. Като стигнали до една стрѣмина, той извадилъ питката и казалъ:

— Ще търкулна тази питка надолу. Дето спре, има кладенче. Тамъ хапни отъ питката и сръбни студена водица.

И той търкулналъ питката. Момиченцето се затирило подире ѝ. То тичало следъ питката, най-после я стигнало, но кладенче не видѣло. Хапнало отъ питката и тръгнало да дири баща си. Викало, викало — никой се не обадилъ.

Слънцето било на залѣзъ. Момиченцето капнало отъ умора. То излѣзло на широка по-

лянка, седнало до едно дърво и почнало да плаче.

Плакало, плакало, па задръмало. Като се събудило, видяло предъ себе си бѣлокоса бабичка.

— Защо плачешъ, момиченце? — попитала го тя.

Момиченцето ѝ разказало всичко. Бабата го завела въ своята колиба. Като мръкнало, нагостила го и легнали да спятъ.

Сутринята момиченцето станало рано. То се омило и наклало огъня. Като ошѣтало, събудила се и бабата. Тя станала, взела една кошница и казала на момиченцето:

— Азъ ще ида въ гората за билки. Ти стой тука и наглеждай пиленцата.

Момиченцето сварило каша и дало на кокошкитѣ и пиленцата. Тѣ почнали да ядатъ. То развързало отъ шията си огърлицата, извадило едно по едно всичкитѣ маниста и ги навързало по шиитѣ на бабинитѣ пиленца.

Върнала се по обѣдъ бабичката. Посрещнали я пиленцата и отъ далече завикали:

— Бабо, бабо, кака ни навърза огърлич

— И азъ ще вържа на кака ви огърличка — отговорила бабичката.

Следъ обѣдъ бабата завела момиченцето край рѣката. Седнали на брѣга, и бабата казала на момиченцето:

— Азъ ще подрѣмна малко. Ти гледай, кога ще придойде рѣката. Като мине жълта вода събуди ме!

Бабата задръмала. Подиръ малко водата се зачервила. После станала черна. Най-после жълта. Момиченцето събудило бабичката. Тя го потопила три пжти въ рѣката.

Когато момичето излѣзло изъ водата, огрѣло като ясно слънце. Лице, коса, дрехи — всичко било златно. А на шията му висѣла скъпоценна огърлица.

— Ела сега да ти покажа пътя за вашето село! — казала бабата. Тя го завела на едно високо мѣсто, посочила му пътя и се скрила въ гората.

Златното момиче тръгнало за въ къщи.

Бащата и мащехата се смаяли, като го видѣли цѣло златно. Къщата свѣтнала, сякашъ слънце я огрѣло. Мащехата попитала момичето, кой го е позлатилъ. То разказало всичко.

На другия денъ мащехата станала рано, опекла прѣсна пита, събудила мъжа си и му рекла:

— Стани да заведешъ и моето момиче въ гората. Искамъ и то да се позлати.

Мъжътъ отвелъ доведеничето въ гората. Търкулналъ питата, проводилъ го да я гони, скрилъ се и си отишълъ.

Момичето стигнало питата и се върнало да дири баща си, ала не го намѣрило. Ходило, лутало се, плакало. Най-после бабата се вестила предъ него и го завела да пренощува въ нейната колиба.

Сутринята момичето станало подиръ бабата. То не си омило ржцетѣ, нито подлѣло, нито помело. Бабата пакъ отишла въ гората и поржчала на момичето да варди колибата и да наглежда пилетата.

Момичето сварило каша и я хвърлило гореща на гладнитѣ пиленца. Тѣ яли и си изгорили устата. Когато се върнала бабата, всички викали въ единъ гласъ насрѣща ѝ:

— Бабо, бабо, кака ни изгори!

— Баба ще ѝ отплати, — отвърнала бабичката.

Следъ обѣдъ бабата завела момичето край рѣката. Като седнали на брѣга, бабата казала:

— Азъ ще подрѣмна малко. Като мине черна вода, събуди ме!

Бабата задрѣмала. По едно време рѣката придошла жълта. Момичето потопило прѣста си да я опита и той се позлатилъ. После придошла черна вода. Момичето събудило бабата. Тя го потопила три пѣти въ рѣката. Като го извадила, то станало черно като катранъ. Бабата му показала пѣтя и изчезнала.

Мащехата чакала своето момиче на вратника. Като го съгледала, не могла да го познае. То било черно и грозно. Тя позеленѣла отъ ядъ и почнала да хули мѣжа си: „Ти не си завелъ моето момиче тамъ, дето води своето!

И тя намразила още повече заваренчето си. А то се прочуло по цѣлото царство. Видѣлъ го царскиятъ синъ и го харесалъ за жена. Дошло време за вѣнчавка. Мащехата забулила съ гжсто було своето момиче, а завареничето захлупила подъ едно корито.

— Само позлатения прѣстъ да подавашъ! — учила тя своята грозница. — Така царскиятъ синъ ще мисли, че ти си Златното момиче.

Но като тръгнала сватбата, пѣтельтъ скочилъ на покрива и запѣлъ: „Кукуругу-у-у! Черна кака подъ було, Златна кака подъ корито!“

Царскиятъ синъ дигналъ булото на грозницата и разбралъ, че е измаменъ. Той намѣрилъ подъ коритото Златното момиче, оженилъ се за него, а Грозницата и майка ѝ прогонилъ вънъ отъ царството.

18. Неволята учи.

Единъ човѣкъ ималъ двама синове. Той ходѣлъ въ гората за дърва и все водѣлъ съ себе си по единъ отъ тѣхъ.

Веднажъ казалъ на синоветѣ си:

— Деца, хайде идете днесъ вие самички въ гората за дърва, а азъ ще остана да си почина.

— Добре, тате, — рекли тѣ. — Ами ако ни се строши колата, кой ще я поправи?

— Ако ви се строши колата, синко, вие викайте Неволята. Тя ще дойде да ви я направи, — казалъ имъ бащата.

Дветѣ момчета отишли въ гората. Захванали да сѣкатъ дърва. Сетне натоварили колата съ дърва и я подкарали.

Изъ пѣтя колата имъ се строшила. Запрѣли се момчетата на срѣдъ пѣтя и почнали да викатъ, колкото имъ гласъ държи: „Невольо! Ела да ни направишъ колата!“

Дълго викали тѣ, но никой имъ се не обаждаль. Взело да мръква, а Неволята все не идвала. Най-после по-малкиятъ братъ рекълъ: — „Бате, тая проклета Неволя нѣма да дойде! Кой знае, чия ли кола прави сега тя нейде! Мръкна се вече. Я да се заловимъ самички — колкото можемъ, да си направимъ колата!“

Взели дветѣ момчета брадвата и теслата, навели се и — клъцъ оттукъ, клъцъ оттамъ — поправили си колата.

Когато си отишли у дома, баща имъ ги попиталь: »Е, синко, какъ прекарахте въ гората и изъ пѣтя?“

— Недей ни пита, тате! — захванали тѣ да му се оплакватъ. — Насрѣдъ пѣтя ни се строши колата. Викахме Неволята да дойде да ни я поправи, но тя не дойде. Па взехме, та си я поправихме самички, колкото можахме

— Ето, това е било, синко Неволята! — казалъ баща имъ. Вие сте я викали, а тя е била при васъ.

19. Гърнето съ пари.

Единъ баща, като остарѣлъ, раздѣлилъ на тримата си синове всичко, що ималъ. До време синоветѣ му го гледали. Но после почналъ да имъ досажда. Направили му стаичка подъ стълбата и го настанили да живѣе тамъ, като му давали хлѣбецъ и водица, колкото да не умре отъ гладъ. Снахитѣ пъкъ не го и поглеждели. Цѣло село се чудѣло, като гледало стареца одърпанъ и босъ.

Единъ човѣкъ отъ селото го повикалъ единъ път и му казалъ :

— Искашъ ли синоветѣ ти да те гледатъ ? Каквото ти кажа, ще го направишъ. На ти тѣзи хиляда жълтици; занеси ги у дома си и всѣка вечеръ да ги броишъ, но тѣй, че да се чуватъ, да дрънкатъ. Следъ месецъ ще ми ги върнешъ.

Старецътъ взелъ паритѣ, занесълъ ги въ стаичката си и всѣка вечеръ ги броелъ. Една вечеръ най-голѣмата снаха, като слизала по стълбата, чула, че дрънкатъ пари въ стаичката на стареца и слѣзла да види, дали е истина. Когато надникнала, що да види ! цѣлъ купъ жълтици предъ стареца, а той ги брой ! тя обадила на мъжа си. »Да видишъ«, — каза, — „тате колко пари има ! Цѣла купчина жълтици !“

Слѣзълъ синътъ и видѣлъ сжщото, каквото казала жена му : купчина жълтици лежатъ предъ стареца на една кърпа, а той ги брой. Върналъ се синътъ и обадилъ на другитѣ си братя.

Тѣ се наговорили тогава:

— Хайде да го гледаме по-хубаво! Нѣма да го оставяме да харчи за нищо; ще му купуваме каквото му трѣбва, та да останатъ паритѣ въ наши рѣце.

На сутриньта, щомъ се събудилъ старецътъ гледа и му се не вѣрва: една снаха му носи вода да му полѣе, та да си омие очитѣ; другата стоплила ракия, кани го да сръбне; третата опекла прѣсна пита, варила пиле и яйца — кани го да яде.

— Тате, — рекла старата снаха, — ти не си си милъ скоро главата. Дай да те омия! Срамота е да ходишъ тѣй.

И турила вода да се топли.

— Тате, — рекла сръдната, — облѣчи си друга риза. Тази е кирлива.

И му подала нова риза.

— Тате, — казала най-младата, — дай да ти опера дрехитѣ и да ги закърпя. Не ща да ходишъ тѣй окжсанъ. Подиръ малко дошли си-новетѣ му. И тѣ почнали да го канятъ:

— Тате, — рекълъ голѣмиятъ — ела горе: стига си седѣлъ въ тази дупка. Стаитѣ горе стоятъ празни.

— Тука, е студено, тате, — рекълъ сръдниятъ; — пренеси се горе.

— Тука ще ти открадне нѣкой паритѣ, — рекълъ малкиятъ ела горе на широко. Нѣма да те оставимъ гладенъ-жѣденъ.

— Азъ съмъ си много добре тука, синко, — рекълъ бащата. — Научилъ съмъ се тука самичкъ; не мога да търпя, като ми гълчатъ децата. Пъкъ и не мога да се изкачвамъ и да слизамъ по сълбата — старъ съмъ вече.

— Като е тѣй, — рекълъ най-голѣмиятъ стой си тука: но ако имашъ парици, не ги дрѣжъ у себе си, защото има свѣтъ всѣкакъвъ.

— Ехъ, какво ли е останало? Ама каквото имамъ, то е все ваше. Скрилъ съмъ нѣкоя парица въ едно гърне тука, подъ главата си; но нека си стоятъ, докато съмъ живъ; а, като умра, вземете ги, па си ги раздѣлете.

Отъ тогава старецътъ заживѣлъ добре. Като миналъ месецъ, той върналъ паритѣ на оня човѣкъ. Сетне взелъ едно гърне, напълнилъ го съ камъчета и го турилъ подъ възглавницата си и отъ време на време преброявалъ камъчетата. Тѣ дрънкали и синоветѣ му мислѣли, че си брой паритѣ.

Като приближило да умира старецътъ, събрали се синоветѣ му и почнали да го питатъ за паритѣ, а той имъ казалъ:

— Каквото имахъ, дадохъ ви го, а каквото е останало, то е въ гърнето, като умра да си го раздѣлите.

Умрѣлъ баща имъ, тѣ го погребали. Като се върнали отъ гробищата, отворили бащината си стаичка и взели гърнето. Ала когато го отхлупили, що да видятъ! То било пълно съ камъчета.

20. Зло за добро

Ловци и кучета подгонили вълкъ. Той съгледалъ единъ орачъ, отишълъ при него и почналъ да му се моли да го скрие. Орачътъ го скрилъ въ единъ човалъ, вързалъ го, прогонилъ кучетата, и вълкътъ се отървалъ. Като отминали кучетата и ловцитъ, орачътъ отвързалъ човала и пусналъ вълка. Но като се измъкналъ изъ човала, вълкътъ ухапалъ човѣка за ржката.

— Защо ме хапешъ? — попиталъ го сепнато орачътъ.

— Ще те изямъ! — рекълъ вълкътъ.

— Защо да ме изядешъ? Нали азъ те избавихъ отъ кучетата?

— На добро се отплаща съ зло, — отговорилъ вълкътъ.

Додето се разправяли, край тѣхъ минала една лисица.

Човѣкътъ рекълъ:

— Хайде да повикаме, тази лисица да ни присъди: ако рече да ме изѣдешъ, изяжъ ме!

Повикали лисицата. Орачътъ ѝ разказалъ всичко. А лисицата казала: „Пада ти се да те изяде. За добро се отплаща съ зло. Но влѣзъ ти, кумчо вълче, въ човала, да видя, какъ те е билъ вързалъ човѣкътъ.“

Вълкътъ влѣзълъ въ човала, за да разбере лисицата по-добре работата и да ги присъди. А тя рекла на орача:

— Ела превържи човала, както е билъ.

Той го превързалъ.

— Сега вземи онова дърво па удряй, колкото можешъ, щомъ за добро е отплаща съ зло.

Човѣкътъ грабналъ дървото и смазалъ вълка отъ бой.

21. Най-добриятъ синъ

Единъ баща раздѣлилъ цѣлия си имотъ между тримата си синове. Останалъ му само единъ скъпоцененъ пръстенъ.

Тоя пръстенъ, — казалъ бащата, — ще дамъ на оня отъ васъ, който стори най-голѣмо добро. Тръгвайте сега на пѣтъ и се върнете следъ една година. Тогава ще ми разкажете, кой що е направилъ.

Синоветъ се раздѣлили и тръгнаха на пѣтъ.

Следъ година се върнали и всѣкой му разправилъ, що е извършилъ.

Първиятъ казалъ:

— Единъ богатъ човѣкъ ми даде безъ разписка пълна торба съ злато. Никой не знаеше за това. Мина време и богатиятъ умрѣ. Азъ върнахъ паритѣ на жена му.

— Ти, синко, си постъпилъ честно, казалъ бащата.

Вториятъ казалъ:

— Вървѣхъ край една воденица. Гледамъ: дете се дави въ водата. Азъ се хвърлихъ и го избавихъ.

Ти си постъпилъ великодушно, казалъ му бащата.

Третиятъ рекълъ:

— Минавахъ презъ една гора. Гледамъ: двама разбойници нападнали единъ човѣкъ. А той бѣше най-голѣмиятъ ми врагъ. Азъ се притекохъ на помощъ и го избавихъ.

— Пригърни ме, сине мой! — казалъ му бащата. — Пръстенътъ се пада тебе. Най-голѣмо добро на този свѣтъ е да прощавашъ и да отплащашъ на злото съ добро.

22. Дупки и гвоздеи

Единъ баща ималъ вироглавъ синъ, който го не слушалъ и вършелъ каквото му скимне. Много злини правѣлъ.

Всѣки пжтъ, когато бащата научи нѣщо лошо за своя синъ, вземалъ гвоздей и го забивалъ на вратата. Редѣли се гвоздей до гвоздей, додето цѣлата врата се изпълнила.

Синътъ отишълъ на чужбина. Тамъ се поправилъ. Спомнилъ си за вратата съ гвоздеитѣ, станало му мъчно и писалъ на баща си, че се разкайва за грѣшкитѣ си.

Като прочелъ писмото, бащата извадилъ единъ гвоздей отъ вратата. И всѣки пжтъ, когато научавалъ, че синъ му е направилъ нѣщо хубаво и добро, вадѣлъ по единъ гвоздей.

Следъ време синътъ се върналъ. Той билъ вече добъръ и честенъ мъжъ. Баща му се много радвалъ. Синътъ вършелъ само онова, отъ, което баща му ще остане доволенъ. И бащата продължавалъ да вади гвоздей следъ гвоздей. Когато всички гвоздеи били извадени, бащата завелъ сина си до вратата и му показалъ, че и последния гвоздей е махнатъ.

— Да, татко, — казалъ синътъ: — всички гвоздеи сж извадени, ала тѣхнитѣ дупки зѣятъ.

23. Баба Марта

Голѣмъ Сѣчко, малѣкъ Сѣчко и баба Марта имали лозе. Отъ него тѣ наливали три бѣчви вино едната за голѣмъ Сѣчко, друга за малѣкъ Сѣчко, а третата за баба Марта.

Голѣмъ Сѣчко цѣлъ день ходи по студа, снѣгъ гази, вѣтъръ го духа. Вечеръ се върне измокренъ, измръзналъ, хапне си, пийне си, изпилъ си бързо виното.

И малѣкъ Сѣчко, като братъ си, по рѣкитѣ ходи, ледъ чупи, снѣгъ топи. Вечеръ се върне изморенъ, хапне си, пийне си: — и той си изпилъ виното.

Дойдатъ ли имъ гости, умиратъ отъ срамъ, че нѣматъ съ що да ги почерпятъ. А въ зимника бѣчвата на баба Марта стои пълна. Дватамата братя решили да изпиятъ и нейното вино.

Днесъ тоя пийне, утре — оня, и виното се свършило.

Дошла баба Марта, запретнала рѣкави, разшѣтала се и седнала да си почине. Хапнала си, па си спомнила за виното и рекла да си пийне.

Кога отишла при бѣчвата, що да види? — Ни капка вино.

Разбрала баба Марта, че сж я ограбили братята ѝ.

Разсърдила се, разфучала се, — насреца ѝ се не излиза. Фучела, бѣснѣла, клѣла, викала, па седнала да плаче.

Плакала що плакала, па се засмѣла.

— Ехъ, ако е изпито виното, поне чужди хора не сж го изпили! — казала си тя.

Утешила се, но пакъ ѝ било мжно, че братята ѝ сж я ограбили.

И всѣки пжтъ, когато си спомни за това, баба Марта се сърди, плаче, а после се засмива.

24. Слънцето и месечината

Едно време слънцето и месечината си живѣли на небето, като братъ и сестра. Тѣ били лика и прилика единъ на другъ, като два близнака.

Денемъ грѣло слънцето, а ношемъ месечинката, като второ слънце.

Така живѣли тѣ въ сговоръ и братска обичъ много години.

Но на една седѣнка, дето се били събрали всички звезди, отъ дума на дума, почнали да се хвалятъ всѣка съ своята хубостъ и сила. Дошло редъ и на месечината. За да надмине другитѣ по хвалба, тя рекла, че като нейната хубостъ нѣма друга по свѣта. Слънцето и то било нищо, предъ нея, защото тя нощъта на день прави.

Чуло я отъ другия край на свѣта слънцето. Пламнало то отъ лютъ гнѣвъ и се закарнило да ѝ отмъсти. Причакало я привечеръ и я плѣснало толкова силно по лицето, че тя не могла и дума да каже.

Разплакала се месечинката, горчиви сълзи потекли отъ лицето ѝ. Отъ скръбъ и срамъ лицето ѝ се сбръчкало и помръкнало.

Затова сега месечината свѣти по-слабо, по лицето ѝ има сини петна: тѣ сж бележитѣ, останали отъ братовата ѝ плѣсница.

25. Братска обичъ

Имало въ едно село двама братя. По-стариятъ билъ бездетенъ, а по-младиятъ ималъ четири деца. Братята си живѣли дружно, заедно работѣли земята, която наследили отъ баща си, и всичко си дѣлили по равно.

Като се свършила жътвата и вършитбата двамата братя си раздѣлили житото, поразговорили се по братски и се прибрали да спятъ.

Стариятъ не могълъ да заспи.

»Ние си раздѣлихме по равно житото«, — мислѣлъ си той. — »Братъ ми има по-голѣмо семейство и за неговитѣ деца трѣбва повече хлѣбъ. Пъкъ ние сме само двама. Чакай да отида и тайно да му оставя половината отъ своя дѣлъ«.

Той станалъ и направилъ, каквото билъ намислилъ.

Презъ нощта се събудилъ и младиятъ братъ. И той се размислилъ.

»Ние си не раздѣлихме, както трѣбва житото съ брата ми. Ние съ жената сме млади и здрави, деца на помощъ ни растатъ, а тѣ сж и двама вече стари — тѣмъ се пада по-голѣмъ дѣлъ. Ще ида тайно да притуря при неговото жито половината отъ моето«.

И той направилъ, каквото намислилъ.

На другия день братята гледатъ — всѣки му житото толкова, колкото е било и вчера. Почудили се, но не казали нищо единъ другиму.

Тѣй нѣколко ноци наредъ братята прехвърляли по половина житото си единъ на другъ, докато веднажъ се срещнали въ жйтницата.

Тогава тѣ се пригърнали и съ сълзи на очи си разправили, какво е мислилъ всѣки,

26. Магия

Една стопанка забелязала, че отъ година на година, кжщнитѣ ѝ работи вървятъ зле, а имотътъ ѝ все повече намалява. Отишла при единъ старецъ за съветъ. Той влѣзълъ въ седната стаичка, донесълъ едно заключено сандѣче и казалъ на жената :

— Три пжти презъ деня и три пжти презъ нощта ще разнасяшъ това сандѣче изъ кжщи: въ кухнята, въ зимника, въ обора — изъ всѣко жгълче на кжщата. Тѣй ще правишъ цѣла година. Всичко ще се оправи. До година ще ми върнешъ сандѣчето.

Домакинята взела сандѣчето и почнала да го разнася изъ кжщи. Като слѣзла въ зимника видѣла слугата, че си билъ наточилъ вино и пиелъ. Въ кухнята пѣкъ намѣрила слугинята, че си пѣржи яйца. Въ обора видѣла, че на коня, вмѣсто ечмикъ, били дали само сѣно, а кравата била затънала въ смѣтъ и мърсотии. Тѣй всѣки день откривала по нѣщо не редовно.

Минало цѣла година. Стопанката отнесла сандѣчето на стареца и му казала съ голѣмо доволство :

— Сега вече работата ми върви много по-добре. Остави ми, моля ти се, сандѣчето още година. Въ него има нѣкаква магия, която ми пази имота.

Тогавъ старецътъ се засмѣлъ и казалъ :

— Сандѣчето не мога да ти дамъ. Но ще ти дамъ магията, която е скрита въ него.

И той отворилъ сандѣчето. Въ него имало кжсче хартия и на нея пишело :

«Ако искашъ въ кжщи редъ,
самъ наглеждай всичко вредъ»,

27. Зло за зло

Единъ ковачъ трѣбвало да замине за далечна земя. Той предалъ на своя приятель, голѣмъ богаташъ, всичкитѣ си желѣзни издѣлия — да му ги пази, докле се върне.

Когато се завърналъ, отишълъ да си иска стоката. Богаташътъ я билъ продалъ. Той казалъ на желѣзаря:

— Азъ бѣхъ оставилъ желѣзото ти въ житницата, но мишкитѣ го изяли. Самъ видѣхъ, какъ догризваха едно колело. Ако не вѣрвашъ, иди вижъ!

Ковачътъ разбралъ, каква е работата, и рекълъ: „Вѣрвамъ. Слушалъ съмъ и отъ други, че мишкитѣ гризатъ желѣзо“.

И си отишълъ.

На пжтя видѣлъ, че детето на богаташа си играе. Ковачътъ го погалилъ, хваналъ го за ржка и го завелъ у дома си.

На другия день богаташътъ срещналъ ковача, оплакалъ му се, че му се било изгубило детето, и го запиталъ, дали не го е виждалъ.

Ковачътъ отговорилъ:

— Вчера, като излизахъ отъ васъ, видѣхъ, какъ единъ ястребъ се спусна право върху детето ти, грабна го и го отнесе.

Богаташътъ се разсърдилъ и казалъ:

— Не те ли е срамъ да се смѣешъ надъ нещастieto ми? Нима е възможно ястребъ да грабне дете?

— Не ти се присмивамъ. Чудно ли е ястребъ да отнесе дете, когато мишкитѣ сж изяли толкова мое желѣзо? Всичко става на тоя свѣтъ!

Тогава богатиятъ се сѣтилъ и казалъ:

— Мишки не сж ти изяли желѣзото, ами азъ го продадохъ. Ще ти го заплатя двойно.

— Щомъ е така, и азъ да ти кажа, че ястребъ не ти е грабналъ детето. Азъ ще ти го доведа.

28. Голѣмата мечка

Преди много години на земята настанала голѣма суша. Пресъхнали всички рѣки, извори и кладенци. Изсъхнали и дървета, и храсти и треви. Хората и животнитѣ умирали отъ жажда.

Едно момиченце излѣзло съ дървено тасче да търси вода за болната си майка. Ходило, ходило, но вода не намѣрило. Отъ умора легнало въ полето и заспало.

Когато се събудило, видѣло, че тасчето е пълно съ бистра вода. Момичето се зарадвало. Искало да си срѣбне водица. Но размислило, че нѣма да остане за майка му. Запжтило се къмъ дома си. Толкова бързало, че не забележило на пѣтя си едно кученце, спжнало се о него и изпуснало тасчето. Кучето изквичало жално. Момичето пакъ взело тасчето.

То помислило че водата се е разлѣла. Но тасчето се закрепило върху дъното си и водата останала въ него. Момиченцето налѣло въ шѣпата си малко водица. Кученцето я излокало. Когато момиченцето взело пакъ тасчето, то отъ дървено се обърнало на сребърно. Момиченцето го отнесло и подало на майка си.

Майка му не искала да пие вода и му казала :

— Азъ и тѣй скоро ще умра, напий се поне ти.

Тозчасъ тасчето отъ сребърно станало златно. Момиченцето било много жадно. То не могло вече да се стърпи. Вдигнало тасчето да пие. Токущо го поднесло до устата си, въ старята влѣзълъ единъ пѣтникъ и поискалъ водица.

Момиченцето му подало да пие.

Тогава на тасчето се явили седемъ едри алмази, а отъ него протекла голѣма струя бистра вода.

Седемътѣ алмази почнали да се дигатъ все по-високо и по-високо, стигнали до небето и се превърнали на звезди.

Това е съзвездието Голѣма мечка.

29. При морската царица

Единъ селянинъ изпусналъ брадвата си въ морето. Седналъ той нажаленъ край брѣга и почналъ да плаче. Чула го морската царица. Тя се смилила надъ селянина, извадила изъ морето една златна брадва и го попитала:

— Тази брадва ли изпусна?

— Не, — отговорилъ селянинътъ.

Морската царица извадила сребърна брадва, показала я на селянина и го запитала пакъ:

— Да не е тази?

— Не е отговорилъ той.

Тогава царицата извадила неговата брадва и му я показала. Зарадвалъ се селянинътъ и казалъ:

— Ето, тази брадва е моята!

Морската царица му подарила и тритѣ брадви, защото билъ честенъ.

Отишълъ си селянинътъ въ къщи и раз казалъ на съседитѣ си що станало съ него.

Разчуло се изъ цѣлото село. Единъ отъ завистливитѣ съседи намислилъ сжщо да се сдобие съ златна брадва. И той отишълъ край морето, хвърлилъ си брадвата въ водата и седналъ на брѣга. Престорилъ се, че плаче

Морската царица го чула, извадила и нему златна брадва и го запитала :

— Тази ли ти е брадвата ?

— Тази е, тази! — викналъ той зарадванъ. Но морската царица се гурнала тозъ часъ въ морето заедно съ брадвата.

Дълго стоялъ селянинътъ на брѣга, но никой се вече не показалъ. И той си отишълъ у дома безъ брадва.

30. Чисто момиче

Единъ човѣкъ намислилъ да жени сина си. Но мжно било да му намѣри мома, която да му върти кжщата и да му е lika-прилика. Мислилъ, мислилъ и най-после намислилъ.

Натоварилъ една кола съ ябълки, па тръгналъ по селата да ги продава.

— Хайде, ябълки за сметъ, ябълки за сметъ — викалъ той.

Разтичали се селянкитѣ и всѣка бързала да си купи ябълки за сметъ. Моми и невѣсти почнали да метатъ кжщитѣ си и да се надпреварватъ, коя повече сметъ да събере, та повече ябълки да си купи.

Една отнесла цѣлъ човаль, друга — цѣла крина, трета — пълна престилка — носѣли и се хвалѣли.

Човѣкътъ товарѣлъ сметъта и давалъ на женитѣ за него ябълки. Тѣ го мислили, че е глупавъ, а той се смѣлъ.

Най-поле дошло едно хубаво момиче. То стискало нѣщо въ едната си шѣпа. И то поискало ябълки за сметъ.

— Моме, моме, — рекълъ ябълкарътъ, — много малко си събрала!

Нѣма ли сметъ у васъ?

— Нѣмаме, чичо, нѣмаме.

Не държимъ сметъ. Азъ и мама едва изметохме тоя прашецъ край огнището.

Човѣкътъ това и търсѣлъ.

Като намѣрилъ такава чиста мома, той разбралъ, че ще бжде добра кжщовница и я поискалъ за сина си.

31. Умна мома

Имало единъ царь. Той ималъ само единъ синъ. Като дошло време да го жени, царьтъ изпратилъ най-умния си царедворецъ да търси мома за сина му.

Съгледникътъ обиколилъ деветъ царства. Никжде не харесалъ мома. Навлѣзълъ у десето царство. Срещналъ единъ бѣлобрадъ старецъ и го попиталъ:

— Кжде мога да пренощувамъ дѣдо?

Ела у насъ, синко, — отвърналъ старецътъ и завелъ согледника у дома си.

Посрещнала го хубава девойка. Тя показала согледника да влѣзе въ стаята и му подала столъ да седне.

Съгледникътъ не снемалъ очи отъ девойката. Като нейната хубостъ не билъ срѣщалъ до сега. Той погледналъ, какъ е наредена и почистена стаята, па попиталъ:

— Имашъ ли баща, хубава девойко?

— Имамъ, — отвърнала девойката. — Отиде да промѣни на житото името.

— Скоро ли ще си дойде?

— Ако обикаля, ще си дойде скоро; ако върви по прѣки пѣтища, ще се забави.

Съгледникътъ се досѣтилъ, че бащата на момата мели жито на воденицата, и ако се върне по тѣсни и стрѣмни пѣтища, ще си счупи колата и ще се забави.

После попиталъ :

— Де е майка ти, моме ?

— Отъ две стари прави нова.

— Имашъ ли баба ?

— Имамъ. Тя е у съседа — отиде да му върши една работа, която нито му е вършила до сега, нито ще му върши другъ пѣтъ.

Съгледникътъ се сѣтилъ, че майката шие отъ две стари ризи една нова и че съседътъ имъ е на умирање, та бабата отишла да му склопи очитѣ.

Върналъ се царедворецътъ при царя и рекълъ :

— Намѣрихъ, царю честити, девойка — умна, хубава и работлива.

И разказалъ всичко.

Царътъ поразмислилъ и казалъ :

— Ще пратимъ годежникъ съ поржка до нея, че да видимъ, дали ще разбере, какво сме ѝ казали.

Той избралъ годежникъ и заповѣдалъ да му дадатъ дванадесетъ жълтици, една погача и единъ кози мѣхъ, напълненъ съ вино. Царътъ му поржчалъ :

— Много здраве носи на момата. Ще ѝ дадешъ жълтицитѣ, погачата и виното и ще ѝ кажешъ : „По насъ годината има дванадесетъ месеца, месечината изгрѣва пълна и козитѣ ни иматъ по четири крака“.

Тръгналъ царскиятъ годежникъ, стигналъ

въ десето царство намѣрилъ умната мома. По-клонилъ ѝ се и рекълъ:

— Много ти здраве, хубава девойко, отъ нашия царь. Той те избра за снаха, праща ти тия дарове и поръчва да ти кажа, че у насъ годината има дванадесетъ месеци, месечината изгрѣва пълна, а козитѣ ни иматъ по четири крака.

— Благодаря, — отговорила девойката. — Влѣзъ въ къщи да си починешъ и да те нагостимъ.

Когато годежникътъ си тръгналъ, тя му казала:

— Много здраве на царя! Ще му кажешъ, че у насъ годината има единадесетъ месеци, месечината изгрѣва нащърбена, а козитѣ ни сж съ по три крака. Кажи му още, че го моля на гарвана око да не вади.

Царскиятъ пратеникъ предалъ на царя отговора на момата. Царьтъ се очудилъ на нейната досѣтливостъ. Пратеникътъ, безъ да разбира думитѣ, съобщилъ на момата, че сж му дали да ѝ занесе дванадесетъ жълтици, че погачата е цѣла, а мѣхътъ съ вино е пълень. Ала тя получила единадесетъ жълтици, погачата била наядена и виното напитокъ — единиятъ кракъ на мѣхътъ билъ празень. Затова царьтъ получилъ такъвъ отговоръ. Той се обърналъ къмъ пратеника и рекълъ:

— Ти не си занесълъ дароветѣ, както ти ги предадохъ! Защо си скрилъ една жълтица? Защо си ялъ отъ погачата и си пилъ отъ виното?

Пратеникътъ падналъ на колѣне предъ царя, извадилъ отъ джоба си жълтицата и почналъ да се моли и плаче:

— Прости ми, царьо честити, излъгахъ се!

Ето жълтицата, която задържахъ. . . Бѣхъ много уморенъ и гладенъ, та хапнахъ отъ погачата и пийнахъ отъ виното.

Царьтъ се усмихналъ и прости пратеника, защото момата поржчала на гарвана око да не вади.

32. Умъ за десетъ жълтици

Единъ царь се облѣкълъ въ прости дрехи и отишълъ на пазаря да види, що правятъ хората.

Единъ старецъ седѣлъ на рогозка и викалъ: »Умъ, продавамъ, умъ!»

Царьтъ го попиталъ:

— По колко го давашъ?

— Споредъ ума, — отговорилъ старецьтъ.

— Има умъ за жълтица, има умъ и за десетъ жълтици.

— Дай ми умъ за десетъ жълтици.

— Слушай: »Прави що правишъ, за после мисли«. Тия думи да си повтаряшъ всѣки часъ.

Царьтъ му платилъ и си отишълъ.

Следъ време голѣмцитѣ се надумали да убиятъ царя. Тѣ подкупили бръснаря да го заколе, когато го бръсне.

Бръснарьтъ дошълъ да бръсне царя. Като почналъ работа, ржката му затреперила. Царьтъ рекълъ: „Прави що правишъ, за после мисли!“

Като чулъ това, бръснарьтъ се разтрепералъ още повече и бръсначьтъ падналъ отъ ржцетѣ му.

Той помислилъ, че царьтъ знае всичко.

— Азъ не искахъ, царю честити, ами тѣ

ме подлъгаха. Не съмъ виновенъ азъ, казалъ разплаканъ той.

— Не бой се, не бой се, — рекълъ му царьтъ. — Азъ зная работата, но искамъ да чуя и ти какво ще ми кажешъ.

Бръснарьтъ му разправилъ всичко: какъ голѣмцитѣ искали да го убиятъ, какъ щѣли едного отъ тѣхъ да направятъ царь, какъ обещаваха и него да назначатъ голѣмецъ.

Царьтъ наказалъ измѣнниците, а бръснаря опростилъ.

Така спасилъ живота си.

33. Лоши съседи

Единъ орелъ си свилъ гнѣздо на едно дърво и измжтилъ орлета.

Долу, въ хралупата на сжщото дърво, живѣла една лисица съ своята челядь — три лисичета.

— Съседе, — казала еднажъ лисицата на орела, — да не изядешъ нѣкое отъ децата ми!

— Бжди спокойна, съседке! Отъ мене зло нѣма да патишъ, — отвърналъ орелътъ.

Следъ нѣколко дена палавитѣ лисичета почнали да поглеждатъ изъ дупката и едно се измѣкнало навънъ да си поиграе.

Съгледалъ го орелътъ и забравилъ обещанието си: сграбчилъ лисичето и го занесълъ на орлетата си. Следъ нѣкой день излѣзло и второ лисиче. Орелътъ и съ него направилъ сжщото. Така направилъ и съ третото.

Останала лисицата безъ деца, затжжила, разплакала се. Поглеждала често къмъ гнѣздото на орела и се заканвала:

— Да бихъ могла да се домъкна до гнѣздото не бихъ оставила нито едно орле!

Единъ день орелътъ видѣлъ, че въ гората единъ овчаръ си пече месо. Когато овчарътъ отишълъ да обиколи стадото, орелътъ се спусналъ, грабналъ месото и отлетѣлъ въ гнѣздото си. Но за месото се билъ залепилъ живъ вжгленъ. Той падналъ въ гнѣздото и го подпалилъ. Орелътъ пухалъ съ крилетѣ си да го гаси, но огънятъ още повече се разпалвалъ и гнѣздото пламнало.

Орлетата паднали на земята мъртви и лишицата ги отнесла въ дупката си.

— Е, съседе, — обърнала се тя къмъ орела, който се виелъ надъ дървото, — ти изяде моитѣ деца сурови, а азъ ще изямъ твоитѣ печени!

34. Мжка и сполука

Една лястовица си свила гнѣздо подъ стрѣхата на една къща и излюпила лястовичета. Направило си и врабчето гнѣздо подъ една керемида на сжщата стрѣха, но не могло да си отгледа челядь: или мишка ще изяде яйцата му, или котка ще грабне малкитѣ му.

Лястовичката често извеждала малкитѣ си на сливата, чуруликала имъ, учела ги да летятъ и да ловятъ мушици.

Врабчето я гледало и ѝ завиждало. Беднажъ, като седѣло на комина, рекло:

— Блазе ти, сестро, че всѣка година си отглеждашъ малки! Азъ съ своята врабка всѣка година мжтимъ, а челядь не отглеждаме.

— Гнѣздото ви не е добро — отговорила му лястовичката. — И не е на запазено мѣсто, та мишките ядатъ яйцата ви, а котките — врабчетата. Затова не можете челядь да отгледате.

— Моля, ти се, съседке, — рекло то, — научи ме да си направя гнѣздо като твоего.

— Ела да те науча, — каза лястовицата.

Тя завела врабчето край рѣката.

— Взemi въ устата си отъ калъта, — рекла му тя.

— А, знамъ, знамъ! Научихъ се. Лесно било, — казало врабчето и хвъркнало следъ лястовицата, безъ да вземе отъ калъта.

Като стигнали подъ стрѣхата, лястовицата налепила калъта на гредата.

— Ето тѣй, съседе, ще лепишъ калъта на гредата, — каза тя.

— Видѣхъ, видѣхъ, — рекло врабчето, — лесно се лепи калъ на гредата.

Много пжти лястовицата отивала до рѣката и донасяла калъ за гнѣздото си. Врабчето все съ нея летѣло, но ни веднѣжъ не взело за своето гнѣздо.

Когато лястовицата го учела, то все казвало: »Знамъ, знамъ« — и нищо не похващало.

— Ехъ, съседе, — рекла най-после лястовицата, — само съ „Знамъ, знамъ« гнѣздо не се прави. Виждамъ те, че ти се не иска да си изцапашъ човката, както правя азъ. Безъ мжка, врабчо, нѣма сполука.

35. Неприятели

Двама селяни — мъжъ и жена — си нѣ-
мали нищо въ кѣщи. Много били бедни.

Единъ съседъ ги съжалилъ, та имъ пода-
рилъ една овчица — бѣличка, хубава. Беднитѣ
хора ѝ се много радвали: хранили я, пазили я
като дете.

Единъ день овцата влиза въ кѣщи. Тя виж-
да една баба, клекнала край празното огнище,
подпрѣна на тоягата си, която държела съ кос-
теливитѣ си почернѣли рѣце. Бабата била суха,
грозна, облѣчена съ дрипи. Лицето ѝ сухо, из-
пито, челото като земя и набръчкано. Стра-
нитѣ ѝ хлѣтнали въ беззѣбата уста, брадата
се вирнала къмъ орловия носъ, очитѣ потъна-
ли въ две черни дупки.

— Що тѣрсишъ тука, вещице? Коя си ти?
— казала строго овцата.

— Азъ съмъ Сиромашията. Отдавна съмъ
се загниздила край това студено огнище, — от-
върнала бабата съ сухъ гласъ.

— Скоро вѣнъ! Дето влѣза азъ, за тебе
нѣма мѣсто! — викнала овцата. — Тукъ, дете
си клекнала, стопанката ще кваси млѣко и си-
ри сирене: това мѣсто трѣбва.

Сиромашията се надигнала и повлѣкла
крака къмъ пруста. Овцата се изпрѣчила предъ
нея.

— И тукъ нѣма мѣсто за тебе! Тукъ стопан-
ката ще постави качетата съ масло и сирене,
ще събира вълната и ярината и ще накити
чергитѣ, които ще изтъче.

Сиромашията се заклатила къмъ вратата.
Тя излѣзла вѣнъ и седнала на единъ край въ
двора.

— И тукъ не може! Тукъ стопанинътъ ще направи торище, ще събира тора и ще го кара по нивитѣ и ливадитѣ си.

Сиромашията завъртѣла глава, изгледала наоколо съ зеленитѣ си очи и се повлѣкла къмъ кошарата.

— А-а-а! — тукъ никакъ не може! — препрѣчила ѝ се овцата. — Тукъ ще живѣя азъ съ агънцето си. Тукъ ще живѣятъ внучета и правнучетата ми. Следъ десетина години кошарата ще стане дори тѣсна за стадото, което ще завѣдя.

Сиромашията се запжтила най-последъ къмъ портата. Видѣла тя, че дето влѣзе овца, за нея вече нѣма мѣсто.

36. ЧОВѢКЪ И ЛЪВЪ

Едно време се събрали всички животни да избератъ помежду си царь. Всички рекли: — »Лъвътъ ще ни е царь!« — и го избрали.

Подголѣмилъ се лъвътъ и казалъ: — »Отъ мене по-юнакъ нѣма на земята!« Чула го една стара мечка, ранена отъ човѣкъ, и му рекла: — Не се хвали толкова: и отъ тебе има по-юнакъ«. Лъвътъ скокналъ ядосано и попиталъ: — »Кой е по-юнакъ отъ мене?« — »Човѣкътъ«, — отговорила мечката. — »Де има човѣкъ, да го видя?« — »Слѣзъ въ полето«, — рекла мечката. — »тамъ ще видишъ много човѣци«.

Слѣзълъ лъвътъ въ полето. Тръгналъ да дири човѣкъ, да го види. На едно мѣсто видѣлъ конь, че пасе. Доближилъ се и съ страхъ го попиталъ: — »Кой си ти?« Коньтъ му отговорилъ: — »Не виждашъ ли? — Конь съмъ«. — »Ами

кой те върза тука? — »Човѣкътъ«. «А де е човѣкътъ, да го видя?» — »Отиде въ гората«. Лъвътъ се уплашилъ, като видѣлъ коня вързанъ, но пакъ се упжтилъ къмъ гората. Тамъ видѣлъ два вола, впрегнати въ кола; и ги попиталъ: — »Кои сте вие?» Тѣ му отговорили: — »Волове сме«. — »Ами кой ви е впрегналъ въ колата?» — »Човѣкътъ«. Лъвътъ се уплашилъ още повече, като чулъ това, но пакъ попиталъ, де е човѣкътъ, — »Повърви още малко, ще го видишь«. Лъвътъ се запжтилъ нататкъ. Тамъ пъкъ видѣлъ два бивола и ги попиталъ:— »Кои сте вие?» — »Биволи«. »Ами защо стоите тукъ?» — »Човѣка чакаме да дойде отъ гората. Той отиде да сѣче дърва: като дойде ще натовари колата, ще ни впрегне, ще се качи на колата, па ще засвири съ свирката си, а ние ще теглимъ колата«. — »Де е човѣкътъ?» — »Ето го тамъ, на дървото«, — рекли биволитѣ. Лъвътъ видѣлъ човѣка и толкова се уплашилъ, че отъ страхъ едвамъ вървѣлъ, но пакъ се приближилъ къмъ него и го запиталъ: — »Кой си ти?» — »Човѣкъ съмъ«. — »Азъ съмъ дошълъ да се боря съ тебе, защото казватъ, че си билъ по-юнакъ отъ мене«. Човѣкътъ се разтреперилъ, но казалъ на лъва; — »Ще се боря, но ако можешъ да съборишь едно дърво, както азъ ги събарямъ«. . . Лъвътъ отишълъ при едно дърво. Почналъ да го драще съ нокти, да го гризе съ зѣби. Клатилъ, го блѣскалъ го — съборилъ го. А дървото, като паднало, притиснало заднитѣ му крака. Човѣкътъ приближилъ дигналъ брадвата и убилъ лъва. Натоварилъ си колата, качилъ отгоре и лъва, качилъ се и той, подкаралъ биволитѣ и си засвирилъ съ свирката.

37. Гора и поле

Единъ горски заекъ не билъ слизалъ въ полето. Додѣло му да живѣе все въ гората, та си рекълъ: »Какъвъ е тоя животъ? Кой отде дойде, все мене гони. Всѣки день бѣгамъ предъ кучета по урви и сипеи. Шумка ли шумне, листъ ли трепне, разтрепервамъ се отъ страхъ. Ще ида да живѣя въ полето на свобода«.

Отишълъ заекътъ въ полето. Тамъ срещналъ другъ заекъ и го попиталъ:

— Отде си, побратиме?

— Отъ полето. А ти отде си?

— Отъ гората.

— Какъ поминувате въ гората? Какъ се храните?

— Много лошо: ядемъ листа, гриземъ корени, пасемъ трева. А вие?

— Ние ядемъ по градинитѣ зеле, цвекло, бобъ, изъ полетата пасемъ жито, царевица, ечмикъ, гриземъ дини и пъпеша.

— Хайде заведи ме нѣкъде да се понахраня!

— Да те заведе.

Отишли въ една нива, посѣта съ грахъ.

Захванали да гризатъ граха. Но оттамъ миналъ ловецъ съ кучета. Тѣ подгонили зайцитѣ. Полскиятъ знаелъ какъ да се пази: побѣгналъ, полжкатушилъ малко и току се мушналъ подъ единъ трънъ. Кучетата го прескочили и отминали напредъ. Горскиятъ, наученъ само да бѣга, тичалъ все предъ кучетата. Едва избѣгалъ въ гората и се скрилъ въ гжсталака. Като минала опасността, седналъ да си почине, па си казалъ »Що ти трѣбва грахъ! Що ти трѣбва леща! Що ти трѣбва зеле! Тука си стой, та си гризи свободно корени и кори!«

38. Конь и човѣкъ

Едно време коньтъ живѣлъ на пълна свобода. Той припкалъ весело по полянитѣ, тичалъ срещу вѣтъра и развѣвалъ грива и опашка. Спиралъ се край гората наострялъ уши, цвилѣлъ, и си мислѣлъ, че е най-пъргавото и най-хубаво отъ всички животни.

Еднажъ дотърчалъ изъ гората елень, който махалъ силнитѣ си рога. Той ритналъ коня, та го повалилъ на земята. Напразно коньтъ се мжчелъ да го отблъсне съ копитата си. Еленьтъ отстжпвалъ пъргаво и следъ това му на-насялъ нови удари. Коньтъ избѣгалъ.

Той намислилъ да си отмъсти. Разказалъ на човѣка за лошия елень и го помолилъ да го възседне, та да убие елена. Човѣкътъ се съгласилъ. Той турилъ въ устата на коня юзда, направилъ си бодове отъ твърди търни, взелъ си копието, лжка и стрелитѣ и възседналъ коня.

Тѣ намѣрили елена до единъ потокъ. Още не билъ съзрѣлъ той своитѣ врагове, и две стрели се вече забили въ гърба му. Спусналъ се да бѣга, но и неприятелитѣ му се спуснали по него. Отъ бързина еленьтъ си заплѣлъ рогата между храститѣ. Човѣкътъ го приближилъ и го проболъ съ копието си.

Коньтъ се зарадвалъ, че убили елена. Той помолилъ човѣка да му сваля юздата.

— Не, — отговорилъ човѣкътъ. — Трѣбва да пренесешъ елена у дома. Отъ него ще приготвя за приятелитѣ си печено. Ще закараме и жито на воденицата, за да смѣлемъ брашно за хлѣбъ, а трицитѣ ще дамъ на тебе. После, трѣбватъ дърва, — ще докарашъ отъ гората.

Следъ гощавката пѣкъ ще откарашъ гоститѣ по домоветѣ имъ.

Коньтъ се разярилъ и поискалъ да хвърли човѣка. Но човѣкътъ опъналъ силно юздата, мушналъ кона съ бодоветѣ и копието си; коньтъ се уплашилъ и тръгналъ.

Отъ тогава коньтъ служи на човѣка.

39. Завистливо сърдце.

Имало едно време единъ сироманъ старецъ. За да се прехранва, той ходѣлъ всѣки день въ гората, сѣкалъ дърва и ги продавалъ.

Веднажъ като се връщалъ отъ гората, срещналъ го свети Илия и му казалъ:

— Добъръ день, старче!

— Далъ ти Богъ добро.

— Кжде си ходилъ?

— За дърва. Сироманъ съмъ, па си нѣмамъ кой да ме отмѣни. Всѣки день бера дърва, продавамъ ги и се прехранвамъ.

Старецътъ седналъ да си почине. Седналъ и свети Илия.

— Ами ти кой си? запиталъ старецътъ.

— Азъ съмъ свети Илия.

— Свети Илия! Моля ти се, помогни ми! Измоли ми отъ Бога едно магаренце да ми носи дръвца.

На свети Илия дожалѣло за стареца, и той обещалъ, че ще му измоли отъ Бога магаренце.

Раздѣлили се. Свети Илия се помолилъ на Бога да подари на бедния старецъ магаренце.

Богъ му отговорилъ:

— Кажи на стареца, че ще му подаря магаренце, но на съседа му ще подаря две..

Свети Илия обадилъ на стареца, що му казалъ Богъ.

— Защо да подари на съседа ми две магарета? Той има пълень дворъ съ добитъкъ. Не ща тогава магаре.

— Ти, старче, съ това сърдце не само нѣма да имашъ магаренце, но и куче не ще видишъ на вратата си, казалъ свети Илия и си отишълъ.

40. Другари

Двама души тръгнали на печалба. Стигнали до една гора. Тамъ ги срещналъ старецъ.

— Добра среща, юнаци, — казалъ той.

— Далъ Богъ добро, дѣдо! — отговорили му тѣ.

— Къде отивате?

— На печалба, дѣдо.

— Не минавайте оттука, дѣдовото, че на пѣтя има страшна змия: ще ви изяде. . .

— Ние сме юнаци и не се плашимъ отъ нищо, — рекли момцитѣ.

Повървѣли малко и видѣли на пѣтя голѣмъ камтъкъ.

Уловили камтъка и го отмѣстили отъ пѣтя, за да не прѣчи на пѣтниците. Подъ камтъка намѣрили пълень котелъ жълтици.

Зарадвали се, че намѣрили много пари.

И решили — единиятъ да остане да ги пази, а другиятъ да отиде за кола и хлѣбъ.

— Сега сме богати, — мислѣлъ си този, който отивалъ за дома си, — Половина котелъ пари имамъ. Но отде се взе моятъ другарь! Да не бѣше той, азъ щѣхъ да взема всички пари.

Отишълъ си у дома и казалъ да му омѣсятъ хлѣбъ съ отрова. Като изпекли хлѣба, той впрегналъ колата и тръгналъ.

Другарьтъ му, който пазѣлъ паритѣ, сжщо намислилъ да направи нѣщо, та да вземе всичкитѣ жълтици.

Той си напълнилъ пушката, легналъ задъ единъ храстъ и чакалъ. Когато другарьтъ му наближилъ, гръмналъ и го убилъ.

Сега вече всички пари сж мои, рекълъ си той на ума,

После взелъ хлѣбъ и се наялъ. Подиръ малко го заболѣлъ коремъ. Почналъ да пшшка да се мѣта и умрѣлъ въ страшни мжки,

41. На сила и съ добро

Еднажъ слънцето и студениятъ вѣтъръ се препирали, кой отъ двамата е по-силенъ.

Миналъ край тѣхъ пжтникъ, облѣченъ съ дебелъ кожухъ.

Вѣтърътъ казалъ на слънцето:

— Хайде да видимъ, кой може да свали кожуха на пжтника.

И той почналъ да духа, колкото има сила. Но колкото по-силно духалъ, толкова по-добре се увивалъ пжтникътъ въ кожуха и вървѣлъ по пжтя си.

Вѣтърътъ се сърдѣлъ, духалъ, прахъ вдигалъ, клоне чупѣлъ, докато се уморилъ. Не можелъ да свали кожуха на пжтника.

Дошълъ редъ на слънцето.

Показало се то презъ облацитѣ засмѣно и почнало да пече. Пжтникътъ се стоплилъ и следъ малко съблѣкълъ самъ кожуха си.

42. Куче и заекъ

Едно време заекътъ трѣбвало да иде до града, за да купи нѣщо на децата си, а го било срамъ, че общата му сж скжсани. Но, ще-не-ще, трѣбвало да върви. Взелъ тояжката и тръгналь.

Като вървѣль по пжтя, стигналь до единъ огънь и приседналь, да се постопли: било много студено. Тжженъ-отчаянъ загледалъ заекътъ премързналитѣ си нозе.

Следъ малко дотичало едно куче и почнало да души насамъ-нататѣкъ, дано намѣри нѣщо за ядене. А то било облѣчено съ най-хубави дрехи; на нозетѣ му имало лѣскави обувки. Загледалъ заекътъ обувкитѣ и сърдцето му трепнало, ала мълчалъ, нищо не казвалъ. Тѣ се заприказвали като стари познайници заекътъ започналь:

— Братко, на кжде си тръгнѣль тѣй премѣненъ?

— Отивамъ въ града. Ами ти накжде?

—И азъ нататѣкъ. Отивамъ да си купя обувки, че старитѣ ме оставиха вече. А какви сж хубави твоитѣ! Отде ги купи?

— Отъ града.

— И колко ти прилѣгатъ! Да щешъ да ми дадешъ единия, да го поопитамъ!

Кучето било добро.

То приседнало наземи, събуло едната задна обувка и я подало на заека. Той я обуль, позатекѣль се съ нея до нѣкжде, върналь се пакъ и казалъ, че обувката му прилѣгала, но само съ единъ обутъ кракъ не можель да тича. Кучето събуло и другия заденъ чепикъ и му го подало. Заекътъ обуль и него, позатекѣль се до нѣкжде, а после се върналь и рекѣль:

— Хубави обуца, братко! Но какво ли би било, ако бѣха и четиритѣ ми крака обути!

Кучето събуло и преднитѣ обувки и му ги подало. А хитриятъ заекъ ги обулъ и рекълъ:

— Вижъ, сега разбирамъ, че имамъ обувки! И се затичалъ по пжтя.

Но тамъ, одето трѣбвало да се върне, той посвилъ уши и — да го нѣма. Развикало се кучето следъ него да се върне, подгонило го, но не могло да го стигне.

И до день днешенъ кучето гони заека.

43. Таралежъ и къртица

Дошла зима. Лошо време захванало. Таралежътъ отишълъ при къртицата и почналъ да ѝ се моли:

— Ще умра отъ студъ, сестрице! Отстѣпни ми, моля ти се, малко мѣстенце въ дупката си ще ми направишъ много голѣма добрина: отъ смъртъ ще ме спасишъ.

— Влѣзъ, влѣзъ! — рекла къртицата. — Дупката е голѣма. Има мѣсто и за мене и за тебе.

Таралежътъ влѣзълъ. Разположилъ се като у дома си. Но съ бодлитѣ си постоянно бодѣлъ къртицата.

Къртицата разбрала, че е сбъркала: Тя почнала да се моли на таралежа да си излѣзе, защото кжщата е тѣсна за двама.

Но таралежътъ се изсмѣлъ и казалъ:

— Комуто е тѣсно — да си върви... мене ми е добре.

44. Вълча клетва

Единъ вълкъ падналъ въ примка. Дошълъ селянинътъ, който поставилъ примката, и се приготвилъ да го убие.

— Моля ти се, прости ми тоя пжтъ! — замолилъ му се жално вълкътъ. — Обещавамъ ти, че занаяпредъ нѣма да ти закачамъ овцетъ.

— Бихъ ти простилъ, — казалъ селянинътъ, — но ти пакъ ще ми правишь пакости. Не вѣрвамъ на вълчи думи.

— Заклевамъ ти се, — рекълъ вълкътъ, че занаяпредъ нѣма да ямъ месо. Ако ли ми се прияде и не мога да утрая, ще си улавямъ по нѣкоя риба, но месо нѣма да хапна.

Селянинътъ повѣрвалъ на голѣмата вълча клетва и го пусналъ. Вълкътъ му поблагодарилъ и си тръгналъ.

Като миналъ край кошарата на селянина, той съгледалъ едно прасе, че се търкаля въ локвата.

Прищѣло се на вълка да си похапне тлѣстичко месце и си казалъ:

— Въ тая локва има вода, а въ водата живѣе риба. Риба не съмъ се клелъ да не ямъ. Виновенъ ли съмъ азъ, че тая риба е толкова едра?

И той скочилъ въ локвата докопалъ прасето, удавилъ го и го занесълъ въ гората.

45. КЪСНО

Единъ градинарь натоварилъ на магарето си два човала картофи и потеглилъ за пазаръ. Товарътъ билъ тежъкъ, та магарето го едва носѣло; краката му се подгъвали и то вървѣло полека. Градинарьтъ бързалъ за пазара, затова шибалъ немилостиво съ тоягата си животното.

Като минавалъ край рѣката, той отсѣкълъ нѣколко снопа върбови прѣчки за кошници и ги сложилъ надъ човалитѣ. По-нататъкъ видѣлъ хубави прѣте, насѣкълъ цѣлъ снопъ, па метналъ и тѣхъ на гърба на магарето. Градинарьтъ си мислѣлъ:

Прѣтоветѣ не сж много, не ще му на-тегнатъ.

Като излѣзли на полето, слънцето припек-ло силно. Градинарьтъ си свалилъ горната дре-ха, па метналъ и нея на магарето.

Магарето едва вървѣло; по едно време се спънало отъ единъ камъкъ, паднало и вече не станало.

Като видѣлъ селянинътъ, че магарето е умрѣло, градинарьтъ почналъ да се ядосва и да дума:

— Кой се е надѣвалъ да стане такова нѣщо?

Той се дълго вайкалъ и разкайвалъ, но било вече късно.

Когато почналъ да пренася на гърба си товара, градинарьтъ разбралъ, че билъ прето-варилъ магарето.

46. Гощавка

Щъркелътъ и лисицата се много обичали. Щъркелътъ повикалъ лисицата на гости и сипалъ млѣко въ едно гърне. Па надробилъ попара и поканилъ лиса да ядатъ. Той ялъ, а тя близала гърнето. Останала гладна. Следъ време лисицата пъкъ поканила щъркела на гости и сипала каша на една тепсия. Тя яла и сенаяла добре, а той тропалъ, тропалъ по тепсията и останалъ гладенъ. Като станали отъ трапезата, щъркелътъ рекълъ: „Когато азъ те бѣхъ поканилъ у дома на обѣдъ, ти се наяде добре, а азъ сега останахъ гладенъ«. — Лисицата каза: „Тогава азъ не можахъ и залъкъ да хапна. А че ти сега яде, цѣлъ свѣтъ те чу“.

47. Не се угажда на всички

Баща и синъ карали да продаватъ магаре на пазаря. Срещналъ ги единъ селянинъ и казалъ:

— Гледай колко глупави хора! Магарето безъ товаръ, а той и момчето му ходятъ пеша. Бащата качилъ момчето на магарето.

Срещнали ги две жени и рекли:

— Това момче не жали баща си. Качило се на магарето, а той ходи пеша.

Като поотминали, старецътъ свалилъ момчето. Качилъ се той.

Срещнали ги нѣколко моми и рекли:

— Тоя баща язди, а момчето му едвамъ се влачи отъ умора.

Бащата качилъ и момчето на магарето.

Срещналъ ги единъ старецъ и попиталъ:

— Това магаре ваше ли е?

— Наше, — отговорилъ бащата.

— Като гледа човѣкъ, какъ го измъчвете, нѣма да помисли, че е ваше. Както се е уморило добичето, вие трѣбва да го носите, а не то да мѣкне двама ви.

Бащата и синътъ слѣзли отъ магарето. Вързали му краката съ една вървь. Прекарали подъ вървьта единъ прѣтъ и понесли магарето на рамо.

Стигнали до единъ мостъ. Отдолу текла дълбока рѣка. Магарето се уплашило отъ водата. Тъкмо когато минавали моста, то се разшавало, скъсало вървьта и паднало въ рѣката. Удавило се.

Бащата погледалъ, погледалъ, па казалъ:

— Върви, синко, да вървимъ, доде не е казалъ нѣкой да се хвърлимъ и ние при магарето!

48. Сиромашка дума

Живѣлъ въ нѣкое село уменъ и добъръ, ала беденъ старецъ.

Той обичалъ често да учи хората на умъ. Всички се подсмивали и думали;

— Ти, като знаешъ толкова, какво си направилъ? Де ти е имането?

Но умния старецъ забогатѣлъ и станалъ пръвъ въ селото. Той и на Божи гробъ ходилъ, та станалъ хаджия.

Думата на дѣда Хаджия станала законъ. „Дѣдо Хаджия така каза! Дѣдо Хаджия интъкъ рече. Дѣдо Хаджия това порѣча!...“ — думатъ всички съ страхъ и почитъ. Всички слушатъ дѣдо Хаджия съ зяпнали уста.

Единъ день дѣдо Хаджия подранилъ, излѣзълъ надъ селото да го видятъ всички, па почналъ да оре въ камънака. Де оралъ, де не, оставилъ дѣдо Хаджия ралото и се върналъ въ село.

На другия день било недѣля.

Събрали се селянитѣ на голѣмия мегданъ и завели разговоръ. По едно време дошълъ и дѣдо Хаджия.

— Е, дѣдо Хаджи, защо вчера тѣй ранорано захвърли ралото? — попиталъ единъ.

— Случи ми се едно нѣщо, много чудно, — отвърналъ старецътъ.

Всички се приближили и го зяпнали. Той продължилъ:

— Орахъ, що орахъ, оставихъ по едно време ралото и отидохъ въ къщи. Връщамъ се и що да видя? — Мишки изгризали ралото, та ей такава парченце само останало.

— Брей! — зачудили се всички.

— Ставатъ такива работи, — рекълъ единъ отъ селянитѣ.

— Та и азъ веднѣжъ изпатихъ такава нѣщо! — обадилъ се другъ.

— Ами че и азъ!

Всички бързали да подкрепятъ голѣмата лѣжа.

А дѣдо Хаджия се засмѣлъ и казалъ:

— Засрамете се, хора! Една глупость казахъ, и вие се надпреваряте да ми вѣрвате, защото съмъ богатъ. А сиромашката ми дума, макаръ и най-умна, не искайте и да чуете преди години!

49. Хитрини — цѣлъ товаръ

Веднажъ лисицата рекла на таралежа:

— Хайде, ежко, да те вода на поповото лозе, да се наядемъ грозде. Ще дойдешъ ли?

— Ще дойда, како лисанке, — рекълъ ежътъ, само дано ни не сполети нѣщо — лошъ сънь сънувахъ нощесь.

— Не бой се, ежко, — предумвала го лисицата. — Нали е съ тебе кака ти лисанка, тя има хитрини цѣлъ товаръ; ако ни завари дѣдо попъ, ще го измамимъ. Ами ти, ежко, знаешъ ли нѣкоя хитрина?

— Азъ знамъ само едничка, ама добричка, — рекълъ ежътъ.

Лисицата и таралежътъ отишли въ лозето и почнали да ядатъ грозде.

Изведнѣжъ лисанка изквичала и почнала да се присвива. Дѣдо попъ, напаренъ отъ други години, билъ заложилъ капанъ. Лисицата, безъ да забележи, хлопнала съ двата крака въ капана.

— Скоро, ежко, кажи ми нѣкоя хитрина, да се измъкна изъ капана! — рекла слисаната лисица.

— Ти се подигравашъ съ мене, — рекълъ таралежътъ: у тебе хитрини — цѣлъ товаръ.

— Цѣлъ товаръ, ежко, цѣлъ товаръ, ама капанътъ и безъ една ме завари! Казвай, че загинвамъ! — молѣла му се лисицата.

— Тогава слушай, — рекълъ таралежътъ. Когато дойде дѣдо попъ, престори се на умрѣла. Той ще те извади отъ капана, па ще те остави настрана, та на тръгване къмъ дома си да ти одере кожата, за да подплати съ нея кожухчето на баба попадия. А въ това време ти избѣгай! Друга хитрина не знамъ.

Както я научилъ таралежътъ, така направила лисицата, та си отървала кожата.

50. Лакомъ гостъ

Единъ човѣкъ отишълъ у кума си на гости. Сложили да го гостятъ. Той билъ лакомъ, та прибързалъ и започналъ да яде прѣвъ. Наболъ кжсъ месо и го наведнѣжъ налапалъ. Гостбата била гореща. Като се опарилъ, той почналъ да отваря устата си, да мига и да гледа къмъ тавана. За да го не познаятъ, че се е опарилъ, като гледалъ нагоре, той, попиталъ:

— Куме, отде сте сѣкли гредитѣ за кжщата?

— Отъ Лакомъ-долъ, — отговорилъ кумътъ и се засмѣлъ.

51. Лоша дума

Единъ дърварь, като сѣкълъ дърва, намѣрилъ въ гората едно малко мече. То се било заплело въ храсталака. Дърварьтъ разсѣкълъ храститѣ, отворилъ пжтъ и мечето отишло при майка си.

Голѣмата мечка научила за стореното добро, отишла при човѣка и му казала:

— Добри човѣче, ти си направилъ голѣма добрина на мечето ми, хайде да се сприятелимъ.

— Съгласенъ съмъ, — отговорилъ човѣкътъ, — да се сприятелимъ; нѣма нищо по-добро отъ приятелството.

Мечката се зарадвала много, Тя се спуснала, пригърнала човѣка и го цѣлунала по устата.

— Колко лошо миришатъ устата на мечкитѣ! — измърморилъ човѣкътъ, следъ като се отдръпнала мечката отъ него.

Тия думи докачили мечката много. Като ги чула, тя се обърнала къмъ човека и му рекла:
— Удари ме съ бравата по гърбъ! Ако нещешъ, ще те изямъ!

Човѣкътъ гледалъ, гледалъ, па вдигналъ бравата си, ударилъ мечката съ остроото по гърба и ѝ отворилъ дълбока рана.

Минали се нѣколко години. Единъ день мечката и човѣка пакъ се срещнали въ гората.

— Намѣри раната, която ми нанесе на гърба съ бравата си! — рекла мечката.

Човѣкътъ потърсилъ, потърсилъ, па рекълъ

— Нѣма никаква следа, раната трѣбва да е зарасла.

— Да, — рекла мечката, — раната наистина зарасте, азъ я вече и забравихъ, ала лошитѣ думи, че ми миришели устата, още не съмъ забравила и никога нѣма да забравя.

52. Излѣкувалъ царя

Единъ царь билъ голѣмъ веселякъ. Всѣка вечерь събиралъ приятели и съ тѣхъ ядѣлъ, пиелъ и се веселѣлъ до късно презъ нощъта. Малко по-малко се научилъ да пие, па и да препива. Виното го правѣло разговорливъ, шеговитъ и веселъ. Това му било приятно и той почналъ често да се напива.

Следъ всѣко напиване, на сутриньта, царьтъ се чувствувалъ эле: въ устата му горчи, главата го боли, като че ще се прѣсне, не му се говори, всичко го дразни и сърди.

Най-после той заповѣдалъ да разгласятъ, че който му намѣри цѣръ ще му даде голѣма награда.

Намѣрилъ се единъ отчаянъ пияница, който се наелъ да излъкува царя.

Царскитѣ хора го повикали и завели въ двореца.

— Е, казвай! — казалъ царьтъ — какво да правя, за да ми не става лошо следъ пиене?

— Пакъ пий! — рекълъ пияницата.

— Какъ така? — зачудилъ се царьтъ.

— Царьо честити, не си ли чулъ да казватъ: »Клинъ клинъ избива«? Пий и не бой се: ако ти не мине, главата ми вземи.

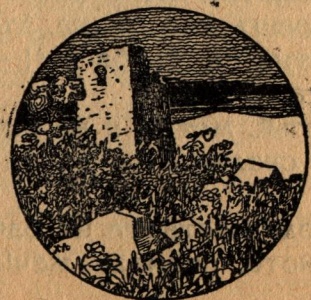
— Ами като карамъ все така, докжде ще достигна? — запиталъ царьтъ.

— До тамъ, додето съмъ достигналъ азъ, — спокойно отговорилъ пияницата.

Царьтъ изтрѣпналъ. Очитѣ му се широко разтворили и той съ ужасъ изгледалъ пияницата. Неговото потъмнѣло и подбухнало лице, неговиятъ набѣдналъ и посинѣлъ носъ, неговитѣ кръвясали и изпжкнали очи, неговитѣ мръсни, изплескани и изпокжсани дрехи: — всичко му се видѣло тѣй грозно и отвратително, че се погнжсилъ и извикалъ:

— Дайте му наградата и нека се махне отъ очитѣ ми. Той ме излъкува!

Отъ тоя день царьтъ престаналъ да пие.

53. Сопнато момиче

Една жена имала две дъщери: едната била доведена, а другата заварена.

Еднажъ мащехата пратила заварената дъщеря на рѣката да пере вълна и ѝ рекла:

— Черна ти я давамъ, бѣла да ми я донесешъ!

Момичето отишло на рѣката и почнало да пере. Прало, прало, а вълната все черна си оставала. Минала една баба и я запитала:

— Защо перешъ тая вълна, дъще?

А тя отговорила:

— Мащеха ми я даде отъ черна да я направя бѣла. Ако не стане бѣла, ще ме пребие отъ бой.

— Пери, дъще, пери! Не бѣла, а златна ще стане! — рекла бабата и си заминала.

Момата попрапа още малко и вълната се позлатила. Тя занесла златното руно у дома.

Зарадвала се мащехата.

На другия день изпратила и своята дъщеря съ черна вълна на рѣката, та дано и тя се върне съ златно руно.

Доведеницата почнала да пере вълната. Прала, прала, па захвърлила бухалката и седнала ядосана.

Минала сжщата баба и я запитала:

— Защо перешъ тая вълна, дъще?

— Да я метна на гърба ти! — отговорила сърдито момата.

— Като е тѣй, метни я на себе си и дано никога да я не свалишъ! — рекла бабата и си заминала.

Чулъ Господь клетвата на бабата. Момата наметнала руното, станала мечка и хванала гората.

54. Гарги и овци

Имало трима братя. Тѣ били много бедни, нищо си нѣмали. Еднажъ се наговорили да идатъ да се оплачатъ на Бога. Вървѣли, вървѣли и срещнали единъ старецъ. Той билъ самъ дѣдо Господъ.

— Добра среща, дѣдо!

— Далъ ви Богъ добро, деца. Кжде сте се запжтили?

— Ние сме трима братя, — рекли тѣ. — Много сме сиромаси. Тръгнали сме да питаме дѣда Господа, ще ни даде ли нѣкое срѣдство — и ние да живѣемъ добре, като другитѣ хора.

Старецътъ попиталъ голѣмия братъ: „Ти, като отидешъ при Бога, какво ще му искашъ?“

— Ще му искамъ, дѣдо, да ми даде стадо овци. Ще си направя мандра, па който мине, ще го гощавамъ безъ пари.

На близо имало орлекъ гарги. Старецътъ рекълъ на голѣмия братъ да помами гаргитѣ. Той ги помамилъ, и гаргитѣ се обърнали на стадо овци.

Човѣкътъ си направилъ мандра. Минало време, той разбогатѣлъ много: стадото му станало голѣмо, мандрата му пълна съ сирене, масло, млѣко и вълна.

Дѣдо Господъ тръгналъ да обиколи братята. Той се престорилъ на дрипавъ старецъ и отишълъ при мандрата.

— Помага Бого, синко! рекълъ Господъ.

— Далъ ти Богъ добро, старче!

— Азъ съмъ пжтникъ, гладенъ съмъ, синко. Може ли да ме понагостишъ малко — да ти е жива стока!

— Е, дѣдо, ако все така гощавахъ, който мине, нѣмаше нищо да остане отъ мандрата».

Тогавъ Господь махналъ съ рѣка и рекълъ:

— Ча, ча, ча! — И овцитѣ станали отъ еднажъ на гарги и литнали въ облацитѣ!

55. Правина и кривина

Имало двама братя. Тѣ се много обичали. Но дяволътъ имъ завидѣлъ; той направилъ да се скарать и сбиятъ. По-стариятъ братъ ударилъ съ тилника на теслата по малкия и му извадилъ едното око. Ранениятъ се уплашилъ да го не убие братъ му, и побѣгналъ.

Бѣгалъ, бѣгалъ и замръкналъ въ една гора. Страхъ го било да пренощува на земята та се качилъ на едно дърво. Презъ нощъта чулъ, че се бѣбре подъ дървото. Бѣбрѣли си дяволитѣ, събрани при тартора си, да му казватъ, кой де билъ презъ деня и какви злини е сторилъ.

Единъ казалъ:

— Като ходѣхъ по земята, видѣхъ, че двама братя се много обичать, но азъ ги накарахъ да се скарать. Сбиха се и по-голѣмиятъ удари по-малкия, та му извади окото.

Другъ рекълъ:

— Азъ пѣкъ скарахъ едни майстори. Вдигнаха чуковетѣ, теслитѣ. Изтрепаха се. Трима сж зле ранени — умиратъ.

Трети казалъ:

— Азъ измамихъ царската дѣщеря, та падна и си счупи и двата крака.

Четвърти се обадилъ:

— Отъ нѣколко деня съмъ смразилъ мжжъ

и жена. Все се каратъ и ни една сладка дума не сж си продумали.

Старитѣ дяволи, насѣдали около тартора, слушали, слушали, па се изсмѣли съ гласъ и рекли:

— И вие сте захванали да се хвалите, че работа сте свършили. . . . Та васъ за нищо ви не бивало! Ако ослѣпеното момче се умие отъ водата, що тече ей тука, изподъ тоя камѣкъ, — на часа ще прогледне; майсторитѣ и царската дъщеря ще оздравѣятъ, щомъ се умиятъ съ тази вода, а мжжѣтъ и жената ще се помирятъ, ако пийнатъ отъ нея.

На заранѣта момѣкътъ отишълъ при камѣка, умилъ си окото и прогледналъ. Отишълъ при майсторитѣ. Казалъ имъ, какъ да се излѣкуватъ. Казалъ и на мжжа и на жената. Всички се излѣкували. Всички го дарили — кой съ каквото може.

Момчето отишло най-сетне при царя и му рекло:

— Толкова хора, царю, честити лѣкуватъ дъщеря ти, а още не сж я излѣкували. Азъ ще я излѣкувамъ.

— Добре, — казалъ царѣтъ. Ако я излѣкувашъ богато ще те наградя. Момчето дало на княгинята отъ лѣковитата вода, да си умие краката, и тя оздравѣла на часа.

Царѣтъ му далъ богати дарове. И момѣкътъ си тръгналъ къмъ село.

Когато си отишълъ въ кѣщи, братъ му завидѣлъ на скѣпитѣ дарове. Разпиталъ го, какъ е оздравѣлъ и какъ е напечелилъ толкова богатство.

Малкиятъ братъ разправилъ всичко, както си било.

Отишълъ и по-голѣмиятъ братъ въ гората. Качилъ се на дървото. Седѣлъ и си мислѣлъ: »Ако видя, че нѣма нищо да спечеля, ще издамъ брата си, — ще кажа на дяволитѣ всичко, каквото е направилъ. Пакъ да му извадятъ око̀то и да му взематъ богатството«.

Надошли презъ нощта дяволитѣ, да даватъ смѣтка на тартора, кой що е вършилъ. Всѣки се оплаквалъ, че отъ нѣкое време на-самъ не му върви: всичко що направи, било напусто. Тарторътъ се сѣтилъ, че нѣкой е научилъ дяволиитѣ имъ, та заповѣдалъ да се качатъ на дървото, и да видятъ, не ги ли подслушва нѣкой. Дяволитѣ се покатерили по дървото. Намѣрили стария братъ. Смѣкнали го долу. Разкъсали го. Не му дали и дума да каже противъ братъ си.

56. Хитра дѣлба

Едни сиромаси имали гжска. Като не могли вече да я хранятъ, рекли да я заколятъ и да я изядатъ. Сложили я на трапезата. Но нѣмали хлѣбъ.

— Не може тѣй, — рекълъ мжжътъ. — Азъ ще занеса гжската на богатия ни съседъ, че дано ми даде нѣщо за нея.

Взелъ печената гжска и право въ кжщата на богаташа.

— Добъръ день, съседе. Донесохъ ти една печена гжска.

— Благодаря, благодаря, съседе, — отговорилъ богатиятъ. — Раздѣли я на всинца ни въ кжщи и дай всѣкому, каквото му се пада.

Богатиятъ ималъ жена, два сина и две дъщери — всичко шесть души. Донесли на селянина ножъ. Взелъ той ножа, помислилъ малко, отрѣзалъ главата на гжската, подалъ я на стопанина и къзалъ:

— Ти си глава на кжщата; на тебе се пада главата.

Отрѣзалъ опашката, далъ я на жената и рекълъ:

— Ти седишъ дома, въртишъ кжщата, — тебе се пада опашката.

Отрѣзалъ краката, подалъ ги на синоветѣ и казалъ:

— Вие, като млади, много ходите, много тичате — на васъ краката.

Отрѣзалъ крилетѣ, далъ ги на дъщеритѣ и имъ рекълъ:

— Вие нѣма да живѣете дълго при баща и майка; ще порастете и ще изхвъркнете отъ кжщи — на вамъ крилетѣ.

— Пъкъ другото се пада мене, — рекълъ той, взелъ го и си тръгналъ.

— Чакай, чакай! — извикалъ засмѣно богаташътъ, — де отивашъ? Я дайте да го почерпимъ!

Почерпили го, дали му хлѣбъ и го изпратили съ много здраве.

Научилъ се за тая случка другъ селянинъ. Той билъ, завистливъ. Заклалъ петъ гжски, опекулъ ги и отишълъ у богатия. Той се надѣвалъ, че ще го наградатъ много добре.

— Добъръ день, казалъ като влѣзълъ.

— Далъ ти Богъ добро. Какво ходишъ тѣй, приятельо?

— Донесохъ ти тѣзи гжски.

— Благодаря. Раздѣли ги помежду ни по равно.

Мислилъ селянинътъ, кроилъ тѣй и инѣкъ — не можель да ги раздѣли: гжскитѣ петъ, хората шестъ.

— Не може, — казалъ най-после той.

— Идете повикайте бедния съседъ! — казалъ богаташътъ.

Повикали го.

— Защо ви трѣбвамъ? — запиталъ той.

— Да раздѣлишъ тѣзи гжски на всинцани, та никой да се не сърди.

— Добре.

Взелъ една гжска, подалъ я на богатия и жена му и рекълъ: Тая гжска и вие двама — ставате три«.

Взелъ друга, далъ я на синоветѣ и казалъ: »Една гжска и вие двама — ставате три«.

Взелъ трета, подалъ я на дѣщеритѣ и казалъ: »Тая гжска и вие две — ставате три«.

Взелъ най-после останалитѣ две гжски, сложилъ ги предъ себе си и казалъ: »Две гжски и азъ единъ — ставаме три«.

— Много добре! Да си живѣ! — извикалъ засмѣно богатиятъ: — раздѣли ни гжскитѣ по равно и себе си не забрави.

Той го наградилъ и го изпроводилъ съ много здраве, а другиятъ си отишълъ посраменъ и съ празни рѣце.

57. Нощта е квачка

Веднажъ единъ циганинъ както лежалъ на сѣнка, при него дошълъ единъ царедворецъ и му рекълъ:

— Ти нали си ковачъ?

— Ковачъ съмъ, — отвърналь циганинътъ.

— Ще ми изковешъ до утре, преди слънце да изгрѣе, 800 гвоздеа. Иначе главата ти ще взема.

— Смили се, бащице: туй е невъзможно! Ето вече слънце засѣда... Кога ще горя вжглища, кога ще купя желѣзо, кога ще работя!.. Време нѣма.

Но царедворецътъ билъ много строгъ.

— Има — нѣма, искамъ гвоздеитѣ; на царя трѣбватъ: утре, при изгрѣвъ слънце, или гвоздеитѣ, или главата ти!

Изплашилъ се циганинътъ: краката му се подкосили, сърцето му замръло. Цѣлъ треперещъ и побледнѣлъ, едва се довлѣкълъ до кадуна си. Ето и циганката се завърнала отъ просия и се слисала, като видѣла Манга, че трепери.

— Какво ти е?

— Изгубенъ съмъ! Остави се, не питай!

И той ѝ разправилъ, що иска царътъ отъ него.

— Не бой се! — почнала да го насърчава циганката. — Не бой се! Нощта е квачка: до утре може да се измжти кокошка и пѣтелъ; а може яйцето да излѣзе запъртъкъ.

Заловила се циганката да врачува, да прави магии — злото да се стори на оногова, който го е намислилъ. А Манго, свитъ край огнището, треперѣлъ като листъ на вѣтъра.

На разсъмване дошълъ единъ царски човѣкъ.

— Ставай! — викналъ той на циганина.

Циганката станала, а премрълиятъ отъ страхъ Манго едва можалъ да издума:

— Изгубенъ съмъ... Води ме дето ще ме водишь!

Но човѣкътъ отвърналъ:

— Никжде нѣма да те вода, ами стани, та изкови осемъ гвоздеа, че нощесь умрѣ царьтъ — да заковемъ ковчега му...

Манго се ококорилъ:

— Осемъ гвоздеа ли казвашъ? Само осемъ?

А циганката плѣснала ржце и рекла на циганина:

— Азъ нали ти казахъ: нощъта е квачка.

Завчасъ Манго опналъ духалото, завъртѣлъ чука и осемъ гвоздеа до изгрѣвъ слънце изковалъ.

58. Кука

Единъ овчарь си поржчалъ на единъ циганинъ да му изкове желѣзна кука за кривака. Спазарили се — овчарьтъ да даде за куката на циганина едно агне.

Зарадвалъ се Манго, запретналъ ржкави, па викналъ и циганката да духа мѣховеѣ.

Зачукалъ той, затракалъ, а умьтъ му все въ агнето.

— Какво ще кажешъ, а? — питалъ той циганката, — сто куки — сто агнета. Паси ги година ей ти тебе още сто агнета — цѣло стадо; а млѣкото отдѣлно.

— Азъ ще доя овцетѣ, — радвалъ се циганинътъ, — а ти ще ги пасешъ и водишъ.

— Нѣма да ги паса! — сопнала се циганката. — Баща ми не бѣше овчарь, та сега да дигна и азъ кривакъ — овчарка да ставамъ. Карай си ги, води си ги! — викнала тя още по-силно.

— Ще ги пасешъ!

— Нѣма да ги паса!

— Ще ги пасешъ, ти казвамъ!

— Нѣма да ги пася!

Скарали се, циганинътъ дигналъ чука и така цапналъ циганката по главата, че я убилъ.

Уплашилъ се той, заплакалъ и завикалъ:

— Върни се, жено, шегувамъ се! Нѣма да ги пасешъ.

Тѣй Манго останалъ безъ жена, а овчарската кука останала ненаправена.

59. Пари за лъжа

Единъ царъ се мислѣлъ за много хитъръ. Заповѣдалъ да разгласятъ навсѣкжде по царството, че дава две торби жълтици, ако се намѣри нѣкой да му каже една хубава лъжа.

Дошълъ най-прочутия лъжеецъ, Лъгалъ, лъгалъ, не можалъ да скрои лъжа, като за предъ царя.

Дошълъ другъ, ала и съ него се случило същото. Трети лъжеецъ се явилъ въ двореца, но и той не успѣлъ да излъже царя. Изредили се всички лъжци отъ царството, но никой не можалъ да вземе жълтицитѣ.

Научилъ се за това единъ сиромасъ. Той взелъ две празни торби, метналъ ги на магараенцето си и отишълъ при царя.

— Какво те носи, човѣче? — попиталъ го царьтъ. — Да не си дошълъ и ти да ме лъжешъ?

— По работа ида, царю честити, — рекълъ сиромасътъ. — Преди двадесетъ години баща ти зае отъ мене две торби жълтици. Ида да ми ги дадешъ, че ми трѣбватъ.

— Де се е чуло, царь отъ дриплю пари да заема! — викналъ царьтъ. — Хубава лъжа!

— Като е лъжа, — казалъ сиромакьтъ, — напълни торбитѣ съ жълтици, както си обещава. Ако пъкъ е истина, напълни ги, за да платишъ дълга на баща си.

— Бре, уменъ човѣкъ! — рекълъ си царьтъ на ума. — Лъжа да е, обещано е. Истина да е, трѣбва да се плати.

И той заповѣдалъ да напълнятъ торбитѣ на сиромакъ съ жълтици.

60. Отплата

Единъ човѣкъ много обичалъ да се подиграва съ другитѣ. Еднажъ си купилъ отъ пазара една кошница яйца, отишълъ при носачитѣ и рекълъ: »Който дойде съ мене да ми носи кошницата ще му кажа три поуки«.

Единъ носачъ се съгласилъ. Дигналъ кошницата и я понесълъ.

Като повървѣли малко, носачьтъ се обърналъ къмъ човѣка и рекълъ: »Кажми ми първата поука«. А той отговорилъ: Ако ти кажатъ че е по-добре да си гладенъ, отколкото ситъ, да не вѣрвашъ!»

»Добре«, — рекълъ оня.

Повървѣли още малко. Носачьтъ пакъ казалъ: »Кажми ми другата поука«. Човѣкътъ отговорилъ: »Ако ти кажатъ, че е по-добре да вървишъ пешъ, отколкото да яздишъ конь, да не вѣрвашъ!»

»Добре«, рекълъ пакъ носачьтъ.

Като приближили къщата, носачьтъ се спрѣлъ и казалъ: »Каква е третата поука?« Чо-

вѣкътъ отвърналь: Ако ти кажатъ, че има по-глупавъ отъ тебе, да не вѣрвашъ».

Носачътъ не казалъ нищо. Пристѣпилъ още нѣколко крачки и изеднажъ изпусналь кошницата. Тогава той се обърналь къмъ човѣка и рекълъ: »Ако ти кажатъ, че е останало здраво яйце въ кошницата, да не вѣрвашъ«.

61. Лесна работа

Нѣкои цигани отишли при единъ орачъ да си изпросятъ хлѣбъ. Орачътъ почналь да ги мѣмре:

— Мързеливци сте вие, циганитѣ! Не ви се работи. Я погледнете, какъ ние се мжчимъ надъ ралото!

— Какво се мжчите! — отговорилъ единъ отъ циганитѣ. — Вашето е лесно; ори, мели, яжъ! Нашето, нашето е мжно: проси го, носи го, мѣси го, печи го и чакъ тогава яжъ!

62. Чорба

Нѣкой селянинъ слушалъ, че приказватъ за единъ прочутъ хитрецъ. Наканиль се да отиде у дома му. Уловилъ една стара кокошка и му я занесълъ. Хитрецътъ благодарилъ за подаръка и го поканиль на обѣдъ.

Селянинътъ похапналь, посърбналь и си отишълъ весель. Следъ нѣкой день дошълъ пакъ и похлопалъ на вратата:

— Кой хлопа? — попиталъ хитрецътъ.

— Азъ съмъ! Нали помнишь, че ти донесохъ кокошка.

— А, така ли? Ела да обѣдваме!

Селянинътъ се пакъ наяль хубивичко.

На другия день дошълъ другъ селянинъ.

— Кой си ти? — попиталъ го хитрецътъ.
 — Азъ съмъ съседъ на оня, дето ти донесе кокошката.

— Добре си дошълъ, — казалъ хитрецътъ.
 — Ела да похапнемъ, каквото е останало отъ кокошката!

На третия день дошълъ трети селянинъ.

— Дойдохъ да те повидя, — казалъ неканениятъ гостенинъ. — Азъ съмъ съседъ на съседа на оня селянинъ, който ти донесе, кокошката.

— Така ли? Влѣзъ тогава и тебе да нагостя!
 Хитрецътъ поднесълъ една паница гореща вода на селянина и рекълъ:

— Хапни си, приятелю!

Селянинътъ почналъ да сърба.

— Какъ ти се вижда чорбата?

— Блудкава.

— Ехъ, ще прощавашъ, гостенино. Азъ сварихъ тая чорба отъ остатъцитѣ на чорбата, съ която гостихъ твоя съседъ. А пъкъ неговата чорба бѣхъ сготвилъ отъ остатъцитѣ на кокошата чорба, съ която нахранихъ селянина, който ми донесе кокошката.

63. Страхъ

Единъ селянинъ ималъ овенъ и козелъ! Веднажъ той се напилъ и почналъ да ги хока.

Той ги не хранѣлъ, не ги и поелъ. Тѣ се надумали да избѣгатъ въ гората. Веднажъ излѣзли отъ кошарата и побѣгнали вѣнъ отъ селото. Съ себе си носѣли само една торба, която взели отъ стопанина си.

Вървѣли, вървѣли, съгледали всредъ полето вълча глава. Овенътъ билъ силенъ, но страхъ

ливъ, а козелътъ — храбъръ, но слабъ. Козелътъ казалъ:

— Брате овньо, тури вълчата глава въ торбота; може да ни дотрѣбва. Вземи я, не бой се — ти си силенъ.

— Не, брате козльо, вземи я ти, — казалъ овенътъ, — ти носишъ юнашко сърдце.

Дълго се препирали, най-после пристъпили и двамата заедно, взели вълчата глава и я турнали въ торбата.

Пакъ тръгнали да вървятъ. Вървѣли, замръкнали въ гората. Гледатъ — наблизо свѣти огънь.

— Да отидемъ при огъня, брате козльо, да пренощуваме тамъ, да не би вълцитѣ да ни разкъсатъ въ тая тъмнина, казалъ овенътъ.

— Добре, да отидемъ, рекълъ козелътъ.

Дошли до огъня, но що да видятъ! Наоколо стояли вълци и варѣли каша.

Овенътъ и козелътъ едва не умрѣли отъ страхъ, но решили да се не показватъ страхови.

— Добъръ вечеръ, юнаци! — рекли тѣ.

— Добъръ вечеръ, добъръ вечеръ! — отговорили вълцитѣ.

Единъ ги изгледалъ и казалъ:

— Още кашата ни не е уврѣла, а месото иде. Като чулъ тѣзи думи, овенътъ изтрѣпналъ. А на козела брадата се разтреперила отъ страхъ, но той се съвзелъ и рекълъ:

— Ние ви носимъ наистина месо. — Следъ туй се обърналъ къмъ овена и му казалъ:

— Дай, овньо, вълчата глава.

Овенътъ измъкналъ изъ торбата главата и я показалъ.

— Не тая! — казалъ сърдито козелътъ, — другата дай!

Овенътъ се досѣтилъ, бръкналъ въ торбата и пакъ измъкналъ вълчата глава.

— Тази ли? — попиталъ той козела.

— И тая не! Дай най-голъмата! — извикалъ още по-силно козелътъ.

Вълцитѣ — се уплашили, като видѣли, че овенътъ вади една следъ друга вълчи глави отъ торбата. Тѣ почнали да се споглеждатъ и да шушукатъ.

— Тази вечеръ сме се добре събрали; и сладка каша ври на огъня; само нѣма вода да я полѣемъ. Ще ида на кладенеца да донеса, — казалъ най-стариятъ вълкъ и изчезналъ въ гората.

Следъ малко другъ рекълъ:

— Чакай да отида да видя, де се бави стариятъ — кашата ще прегори. — Отишълъ и той и се не върналъ. Единъ по единъ, вълцитѣ избѣгали. Останалъ само единъ. Той треперѣлъ отъ страхъ, поглеждалъ торбата и си думалъ:

— Широко е, дълбоко е — и за моята глава има мѣсто.

— Какво приказвашъ, вълчо? — попиталъ го козелътъ.

— Ядосвамъ се, че другаритѣ ме излъгаха. Ужъ отидоха за вода, пъкъ на вода станаха. Ще ида да ги търся, — казалъ той и — димъ да го нѣма, — изчезналъ въ гората.

Овенътъ и козелътъ останали самички, успокоили се, нахранили се съ кашата и сладко преспали при огъня до сутринята.

64. Завистливъ царь

Въ едно царство имало нѣкога единъ уменъ и много ученъ човѣкъ. За неговия умъ приказвали всички: хвалѣли го, не можели да му се нарадватъ.

Чулъ и царьтъ за него. А той билъ завистливъ; не му се щѣло — да мислятъ хората, че има по-уменъ отъ него въ царството. За да се подиграе съ учения човѣкъ, той го поканилъ веднажъ на обѣдъ въ двореца. На слугитѣ си поръчалъ да сложатъ предъ всички лъжици, само предъ учения да не слагатъ.

Дошли гоститѣ, насѣдали. Слугитѣ донесли чорба и сипали на всѣкиго въ паницата. Другитѣ почнали да ядатъ, но учениятъ, като подирилъ лъжица и не намѣрилъ, почналъ да се оглежда наоколо. Той се озърналъ — дано види нѣкой слуга, та да му каже, че нѣма лъжица. Но тѣкмо тогава слугитѣ били излѣзли.

Царьтъ видѣлъ смущението на учения и рекълъ високо:

»Голѣмъ глупакъ ще е оня, който си не изяде чорбата«.

Като чулъ тия думи, умниятъ човѣкъ си отрѣзалъ кора отъ хлѣба, произдѣлбалъ я, забилъ я на вилицата си и почналъ да куса съ нея. Изялъ си чорбата и погледналъ царя въ очитѣ. Царьтъ се смутилъ и — за да скрие смущението си, — рекълъ на учения:

„Кажи и ти нѣщо“.

„Да кажа“, — отвърналъ той. — »Голѣмъ глупакъ ще е оня, който си не изяде и лъжицата“.

65. Ще му плати

Единъ сироманъ ималъ да дължи на единъ богатъ. Минало много време. Богатиятъ срещналъ сиромана и му казалъ :

— Кога ще ми дадешъ паритѣ, приятелю? Отъ кога те чакамъ!

— Е, ще почакашъ още малко. Нека се пукне пролѣтъ. Ще излѣзатъ овцетѣ. Ще събера вълна дето остава отъ тѣхъ по трънкитѣ. Ще я продамъ и ще ти заплатя.

— Е хе-е-е! — засмѣлъ се богатиятъ. — скоро ще ми платишъ!

— Е-е-е, смѣшешъ се зеръ, защото видѣ, че ще ти платя, та ти стана драго, — отвърналъ сироманътъ.

66. Глупчовитѣ царвули

Глупчо си купилъ нови царвули. Хубави здрави. Не можелъ да имъ се нарадва. Край пътя видѣлъ една круша. Подъ крушата дебела сѣнка. Седналъ Глупчо да си почине. Като починалъ заспалъ. Минали пжтници. Изули му новитѣ царвули и ги вземали. После миналъ единъ селянинъ, видѣлъ Глупчо безъ царвули и му рекълъ :

— Ей, момче прибери си краката, че и навущата ще ти отнесатъ!

Глупчо се събудилъ, погледналъ селянина, погледналъ си и краката, па рекълъ :

— Тия крака не сж мои. Моитѣ бѣха съ нови царвули.

67. Хитрецъ

Единъ хитрецъ, като минавалъ край едно село, отбилъ се на кладенеца да пийне вода.

— Отъ де идешъ, чичо?—попитала го една жена, която наливала вода отъ кладенеца.

— Отъ оня свѣтъ, отговорилъ пжтникътъ.

— Истина ли говоришъ?

— Истина, истина. Дошълъ съмъ да обиколя този свѣтъ, но пакъ ще си отида.

— И азъ имамъ синъ на оня свѣтъ. Иванчо го казватъ. Познавашъ ли го?

— Какъ да го не познавамъ? Всѣки день се срѣщаме съ него. Само едно има. Той е много беденъ: носи вода на грѣбъ, та я продава и едвамъ си изкарва хлѣба.

— Охъ, горкиятъ! Да ти дамъ, чичо, десетъ жълтици да му занесешъ, та да си купи конь, че да не носи вода на грѣбъ.

Хитрецътъ взелъ паритѣ и си заминалъ.

Жената си отишла радостна у тѣхъ и разправила на мжжа си, че пратила на Иванча пари по единъ човѣкъ, който отивалъ на оня свѣтъ. Мжжътъ разбралъ че сж я измамили. Качилъ се на коня, шибналъ го и полетѣлъ изъ пжтя, по който заминалъ хитрецътъ. А оня вървѣлъ и все се обръщалъ назадъ. Като съгледалъ отдалечъ, че иде конникъ следъ него, разбралъ, каква е работата. Затекълъ се при единъ овчаръ, който пасѣлъ овцитѣ си на близу, и му рекълъ: „Видишъ ли оня конникъ който иде насамъ? Той е страшенъ човѣкъ! Лови овчари, дере имъ кожата и прави тжпани отъ тѣхъ. Ако искашъ да се избавишъ, дай ми своитѣ дрехи, а ти вземи моитѣ, па се качи на

този джбъ и се скрий между клонитѣ, додето замине конникътъ“.

Овчарътъ повѣрвалъ и направилъ каквото му рекълъ пжтникътъ. Конникътъ, като пристигналъ, попиталъ хитреца: „Овчарю, не видѣ ли да мине изъ пжтя нѣкой човѣкъ? Богъ да го убие, измамилъ жена ми, ѝ взелъ десетъ жълтици!“

— Ей го хе-е тамъ, кжде се е сгушилъ между клонитѣ на джба. Дай да ти държа коня, а ти се покачи, смѣкни го долу и си вземи паритѣ.

Конникътъ далъ коня си на овчаря, а той се покачилъ на джба. Хитрецътъ възседналъ коня и избѣгалъ.

Когато мжжътъ се върналъ въ кжщи, жана му го попитала: »Е, мжжо взе ли паритѣ?«

— Не, — отговорилъ той, — азъ дадохъ на оня човѣкъ и коня, та да отиде и занесе по-скоро на Иванча паритѣ.

68. Кокали

Поканили одного на свадба. Свadbаритѣ поискали да си направятъ смѣхъ съ него. Колкото кокали огризали, полекичка ги хвърляли предъ него. Като се наяди, всички извикали:

— Гледайте, колко е лакомъ тоя господинъ! Цѣлъ купъ кокали напреде му!

— Ехъ, братя! — рекълъ гостенинътъ. — Азъ, като човѣкъ, огризахъ месото, а кокалитѣ оставихъ. Пжкъ вие, като кучета, месото заедно съ кокалитѣ сте изяли!

69. Мравка и яребица

Една мравка паднала въ дупка, изровена отъ колело, на пътя, тъкмо следъ като валѣлъ дѣждъ. Въ това време една яребица се навела да пие вода.

— Моля ти се, извади ме отъ тая дупка, че ще се удавя! — рекла мравката, — Не дей ме гледа, че съмъ дребна: и азъ ще ти се отплатя съ нѣщо.

— Ба! — рекла яребицата, — за отплата и да не говоримъ, съ какво ще ми се отплатишъ. Но и безъ отплата може. Стъпи ми на крака — да те извадя.

И птицата си сложила крака въ дупката. Мравката се заловила о него и излѣзла. Яребицата отлетѣла, а мравката се забързала да настигне свойтѣ сестри, които вървѣли една следъ друга — като черни маниста, нанизани на конецъ.

Въ това време единъ ловецъ си почивалъ подъ сѣнкитѣ на голѣмо дърво. Той съзрѣлъ презъ стрѣковетѣ слама, че яребицата кълве жито. Станалъ той, дигналъ пушката и се прицелилъ да гръмне. Но дѣсниятъ му ржкавъ билъ пълненъ съ мравки. Той не можелъ да си мръдне ржката. Мравката била извикала свойтѣ сестри — да си отплати за добрината, що ѝ сторила яребицата. Птицата видѣла ловеца и избѣгала.

70. Отъ сжбота на сжбота

Единъ си ушилъ дрехи, но платилъ на шивача само една частъ отъ паритѣ.

— Пратй, — рекълъ, тия дни момчето, да му дамъ останалото!

Слугата отишълъ следъ нѣколко дена, но човѣкътъ не билъ въ кжщи. Отишълъ втори пжтъ — оня казалъ, че нѣма пари: да намине следъ день — два. Слугата пакъ отишълъ, оня пакъ нѣмалъ.

Тогава момчето се ядосало и рекло:

— Но азъ не мога всѣки день да идвамъ за тия пари! Кажй, кога ще си платишъ дълга на господаря ми!

— Лесна работа, — отвърналъ оня.

— Какъ тѣй — лесна работа? Толкова дни подъ редъ идвамъ — все не плащашъ. Всѣки день ли ще се разтакамъ?

— Ами въ сжбота дойде ли? запиталъ спокойно длѣжникътъ. — Не си, нали? Тогава, за да не идвашъ всѣки день, дохаждай отъ сжбота на сжбота...

71. Не разбира

Единъ болникъ се оплаквалъ на своя приятель, който билъ отишълъ да го навиди:

— Нищо не разбира моятъ лѣкаръ. Азъ съмъ здравъ като волъ, ямъ като свиня, пия като теле, спя като магаре, а все пакъ ме тресе като конь. И той не знае, що да каже...

— Тѣй ли? — рекълъ приятельтъ му. — Знаешъ ли какво ще ти кажа... Я извикай нѣкой ветеринаренъ лѣкаръ!

72. Крадци и сиромахъ

Крадци нападнали една нощъ кжщата на единъ човѣкъ — много сиромахъ. Тѣ почнали да търсатъ, де си е скрилъ паритѣ. Човѣкътъ си лежелъ спокойно: никакъ се не изплашилъ отъ крадцитѣ. Но по едно време тѣ почнали да вдигатъ голѣмъ шумъ. Сиромахтъ се пона-дигналъ на лактитѣ си и ги загледалъ.

Единъ отъ крадцитѣ насочилъ къмъ него револверъ и му викналъ строго:

— Скоро казвай, де ти сж паритѣ!

— Ехъ, приятели! — рекълъ имъ той спо-койно. — Вие сте дошли по срѣднощъ да търсите онова, което азъ и по срѣдъ бѣлъ день да търся, пакъ нѣма да намѣря.

73. Портокалъ

Единъ пратилъ по слугата си два портокала на своя приятель. Слугата изялъ изъ пѣтя единия портокалъ. Но приятельтъ знаелъ че ще получи два портокала. Той запиталъ слугата, защо му носи само единъ. Слугата нѣмало какво да прави и си призналъ, че го изялъ.

— Какъ така го изяде! — викналъ приятельтъ сърдитъ.

— Ей така, — отговорилъ слугата — и изялъ и другия портокалъ.

74. Циганска хвалба

Единъ циганинъ разказвалъ на съседитѣ си: „Единъ день отидохме съ брата си въ гората за дърва. Набрахме и седнахме да си починаемъ.

Азъ рекохъ :

— Както сме гладни, братко, да има сега една бѣла погача да се наядемъ!

Току рекохъ — не рекохъ, — ето ти една бѣла погача — търкулъ, та предъ насъ.

Ядохме ядохме, та се добре наядохме. И троха не оставихме.

После рече братъ ми:

— Ехъ, да има, бате, сега една бѣклица вино да пийнемъ!

Току рекълъ — не изрекълъ, — ето ти една бѣклица съ вино — търкуулъ, та предъ насъ.

Пихме, пихме, та се напихме. И капка не оставихме.

Но търпи ли циганско сърдце юнашко!

Азъ се обадохъ, както си седѣхме:

— Ехъ, да ще сега една меца да дойде да се поборимъ!

Току рекохъ — не изрекохъ, ето ти баба меца хопъ-тропъ, та право предъ насъ.

Ами сега? Азъ съмъ голѣмъ юнакъ, но имамъ две сърдца. Едното му викаше: »Дръжъ меца!«, а другото — „Бѣжъ отъ меца!“ Азъ послушахъ второто и избѣгахъ,

Върнахъ се на другия день на същото мѣсто да видя, що е станало. И — знаете ли? — Отъ брата ми парцали останали, а отъ мечката — нищо нищичко. Юнакъ братъ, брей! Цѣлата я разкъсалъ, та и косъмъ не оставилъ!»

75. Крали Марко

Крали Марко, когато билъ малъкъ, ходѣлъ съ връстниците си да пасе бащинитѣ си телци. Измежду другаритѣ си той билъ най-слабъ, та все него карали да връща телцитѣ, когато се разбѣгатъ.

Единъ день, когато гонѣлъ телцитѣ изъ една нива, засѣяна съ жито, Крали Марко видѣлъ люлка съ детенце. То плачело, защото слънцето му грѣло право въ очитѣ. Съжалилъ го Марко и седналъ до люлката да му пази сѣнка.

По едно време дошла една едра и хубава жена. Тя била Гюрга Самодива, — майката на детенцето. Като видѣла Марка, запитала го:

— Що правишъ тука ?

— Пазя сѣнка на детето; слънцето грѣе право въ очитѣ му, та плаче, — отговорилъ Марко.

Майката казала:

— Какво искашъ да ти дамъ за тази добрина, що си направилъ на детето ми ?

— Искамъ да ме направишъ якъ, та да мога да надвивамъ другаритѣ си.

— Това ли ти е молбата ? Ела да побозаешъ малко отъ моето млѣко !

Като побозалъ малко, жената му казала:

— Иди дигни онзи камъкъ съ два прѣста !

Марко отишълъ при камъка, но се престорилъ, че не може да го дигне съ два прѣста. Тогавя жената му дала да побозае още веднажъ и го изпратила. Той се набозалъ, колкото можалъ.

Щомъ го видѣли другаритѣ му, почнали да му се каратъ и да го връщатъ да дири телцитѣ.

Марко имъ се опрѣлъ.

Тѣ се ядосали и се спуснали да го биятъ, ала Марко единъ по единъ натръшкалъ всички на земята.

Като видѣли, че не ще могатъ да му надвиятъ, другаритѣ на Крали-Марка се прѣснали сами да тѣрсятъ телцитѣ.

Крали-Марко станалъ много якъ и никой не могълъ да му надвие.

76. Котка и врабче

Едно врабче хвъркало, хвъркало, подскачало насамъ—нататъкъ, па току попаднало въ ноктитѣ на една котка.

Сграбчила го котката замъкнала го въ единъ кжтъ и се приготвила да го изеде.

— Но врабчето ѝ казало.

— На тоя свѣтъ нѣма по-голѣми чистници отъ коткитѣ. Преди да ядатъ тѣ се винаги измиватъ добре. Тѣй съмъ чуло.

— Право казвашъ, — рекла котката, на която се понравила тая хвалба. — Чакай да се измия.

Тя оставила врабчето и почнала да си мие муцуната и да я трие съ лапитѣ си.

А врабчето хвъркнало, качило се на брѣзата и зачуруликало.

Чакъ тогава се сѣтила котката, че врабчето я надхитрило. Разсърдила се тя и казала:

— Сега ме излъга ти, но отсега нататъкъ вече по-напредъ ще се наямъ, а после ще се мия! . . .

77. Неканенъ гостъ

Единъ циганинъ закъснѣлъ въ едно непознато село. Била студена дъждовита нощъ и той тръгналъ да търси мѣсто да пренощува. Спгѣлъ се предъ единъ прозорецъ, дето още блѣщукала свѣтина, и се примолилъ да го прибератъ.

Селянинътъ излѣзълъ добъръ човѣкъ, съжалилъ се и го прибралъ. Тѣ били бедни хора, имали само една стая, та му постлали рогозка въ сжщата стая, край огнището. Манго си сложилъ торбата за възглавница и легналъ да спи.

Семейството на селянина седнало да вечеря. За циганина се и не сѣтили. А той лежи но сънь го не хваща. Сладкиятъ дъхъ на топлатата гостба го каралъ да си преглъща слюн-китѣ. Какво да прави? Почакалъ, почакалъ, дано се сѣтятъ да го поканятъ, па като се не стърпѣлъ, дълбоко въздъхналъ:

— Ехъ — ехъ!

— Що има, бре Манго? — запиталъ го селянинътъ.

— Ехъ, мисля си — какво ли казва сега моята майка . . .

— Що ли си казва, Манго?

— Ехъ, тя сега си казва: — »Добриятъ човѣкъ си вечеря, а моятъ гладенъ Манго гледа ли го — гледа . . .

— А, Манго, та ти кажи, ако си гладенъ!

— Ехъ, не че съмъ толкова гладенъ, ами си мисля, какво ли си казва сега майка ми . . .

78. Срамежлива кумица

Кумътъ живѣлъ въ едно село, а кумецътъ и кумицата — въ друго. Веднѣжъ кумътъ отишѣлъ на гости у кумеца си. Но кумецътъ се не случилъ въ селото: отишѣлъ билъ нѣкъде по работа, Кумицата сама посрещнала кума. Тя знаела, че кумътъ е прѣвъ роднина, та трѣбва прилично да се посрещне и добре да се нагости. Въвела го въ кѣщи, разпитала го, па го оставили да си отпочине, а тя се разшѣтала да приготви за ядене. Петъченъ день било, но кумицата нѣмала редъ, както въ работата си така и въ яденето, та и не помислила, дали постно да стотви или блажно. Замѣсила прѣсна пита и заклала кокошка. Когато се изпекла питата, и кокошката се сварила, кумицата сложила софрата и поканила кума си. Седнали да ядатъ. Тя захванала да яде преди кума си, и яла, безъ да погледне къмъ него. Яла и присипвала, яла и присипвала, до като се свършила всичката гостба. Кумътъ ялъ само хлѣбъ — той постѣлъ. Най-после останали въ паицата само две кѣсчета. Чакъ тогава се сѣтила за кума си.

— Вземи, куме, ти това кѣсче, а азъ — това! — Казала тя и побутнала едното кѣсче къмъ него, а другото набола на вилицата си.

— Благодаря, отговорилъ той, днесъ е петъкъ, та не ми се яде блажно.

У-у, куме! нима азъ сама изядохъ цѣла кокошка? — Извикала тя засрамена.

— Не, отговорилъ той, ти изтопи само чорбицата а кокошката хвѣрка презъ коминя.

— Зеръ може, куме, варена кокошка да хвѣрчи.

— Може, може, и то често се случва, кога срамежлива кумица гощава кума си.

— Наистина, куме, да знаешъ, колко ме бѣше срамъ, кога те видѣхъ, че дойде!

— Да, да, кумице, азъ видѣхъ, че те е много срамъ, защото не вдигна глава да ме погледнешъ, до като се не наяде.

79. Лакомецъ

Връщаль се единъ човѣкъ отъ пазаръ и носѣлъ любеница. Горещо било, слънцето припичало, а пѣтътъ билъ дълъгъ. Човѣкътъ ожъднѣлъ, отбилъ се на сѣнка подъ една върба и си рекълъ:

— Защо да ми тежи тая любеница, а азъ да върва жаденъ?

Разрѣзалъ я. Любеницата била голѣма и червена като кръвъ.

— Ще изямъ само сърдцето, — рекълъ той, — та като мине оттукъ нѣкой и види, да рече: »Господарь е ялъ тая любеница«.

Изялъ срѣдината на любеницата и си тръгналъ по пѣтя. Повървѣлъ малко, па се върналъ подъ върбата.

— Оставихъ много по коритѣ, — рекълъ си той — чакай да ги огризя хубавичко, та който мине и види, да рече: »Господарьтъ е ималъ и слуга, та е изгризалъ коритѣ«.

Седналъ и ги огризаль.

Тръгналъ пакъ, но отново се върналъ.

— Чакай да изямъ и коритѣ; който замине и види само семкитѣ ще каже: »Господарьтъ е ималъ и магаре, та е изяло коритѣ«.

80. Хитриятъ пжтникъ

Единъ пжтникъ отивалъ съ магарето си въ града.

Това било презъ зимата. Студъ, та камъкъ и дърво се пукатъ.

Едвамъ живъ, горкиятъ, стигналъ въ едно село.

Отбилъ се въ селската кръчма. На огнището пламгълъ буенъ огънь, а около него насѣдали селяни и пиятъ топло вино съ захаръ и люти пиперки. Никой не се отмѣства да му стори мѣсто до огъня.

Пжтникътъ гледалъ, гледалъ, па попиталъ кръчмаря;

— Имашъ ли нѣщо за ядене?

— Имамъ. Фасулъ съ месо — ей сега го свашихъ отъ огъня, — казалъ кръчмарьтъ.

— Сипи една паница фасулъ и го занеси на магарето да яде — много е гладно.

— Магаре фасулъ яде ли? — засмѣлъ се кръчмарьтъ.

Моето магаре фасулъ яде; хайде занеси му по-скоро!

— Не шегувай се, чичо, не сме толкова прости.

— Абе, казахъ ти: моето магаре фасулъ яде. Кажи, колко ти струва фасула, да ти го платя предварително!

— Колко струва! — единъ грошъ.

— На, вземи гроша.

Селянитѣ като дочули разговора, наострили уши.

Кръчмарьтъ насипалъ пълна паница фасулъ и тръгналъ да го занесе на магарето въ яхъра. Селянитѣ наставали и отишли да видятъ, какъ магаре яде фасулъ.

Въ това време пжтникътъ хубаво се натъкмилъ край огъня.

Следъ малко кръчмарътъ се върналь съ паницата въ ржце и рекълъ:

— Магарето само подуши фасула, ама не иска да яде.

— Магарешка работа! — рекълъ пжтникътъ.
— Трѣбва да се е разсърдило за нѣщо. Щомъ то не ще да яде, дай фасула, азъ ще го изямъ.

81. Двама съседи

Въ едно село живѣли двама съседи: единиятъ много богатъ, а другиятъ — много бедень.

Еднажъ се свършило на бедния брашното. Пригответилъ си той единъ чуваль царевича, но нѣмалъ съ какво да я закара на воденицата. Отишълъ при богатия си съседъ и го замолилъ да му даде магарето си.

— Ахъ, съседи, рекълъ богатиятъ, — съжелявамъ, че не мога да ти услужа. Вчера ходихъ на пазаръ и продадохъ магарето.

Въ това време магарето, което не било още хранено, почнало да реве въ обора.

— Защо, съседи, ми каза, че си продалъ магарето? Я чуй, какъ то ти вика изъ обора: „Лъжешъ, лъжешъ!“

— Чудень човѣкъ си пкътъ ти! Магарето ли ще вѣрвашъ или мене?

82. Хубаво бързо не става

Нѣкой си отишълъ при единъ дърводѣлецъ и си поржчалъ люлка за детето. Като му платилъ, човѣкътъ рекълъ:

— Колкото пари поиска за люлката дадохъ ти. Гледай хубаво да я направишь и по-скоро да стане.

— У мене лоша работа нѣма, приятелю, — отговорилъ майсторътъ. — Но бързо не може. Хубаво бързо не става.

— Зная, — рекълъ човѣкътъ, — но гледай, колкото може по-скоро да стане.

Следъ седмица отишълъ да вземе люлката.

— Не е готова още, — рекълъ майсторътъ.

— Защо? — попиталъ човѣкътъ.

— Нали ти казахъ. Азъ не съмъ отъ ония, дето пипатъ какъ да е. Хубаво бързо не става.

Минало месецъ. Човѣкътъ пакъ отишълъ за люлката.

— Ще почакашь, — казалъ му дърводѣлецътъ. Хубаво бързо не става.

Чакалъ човѣкътъ още месецъ, два, година. Детето проходило — нѣмало нужда отъ люлка. Детето порасло. Станало момъкъ за женене. Баща му го задомилъ. Родило му се дете. Потрѣбвала люлка.

— Сине, — рекълъ бащата — когато ми се роди ти, бѣхъ заржчалъ на майстора отъ долната махла люлка за тебе. Иди вижъ, ако е готова, вземи я.

Отишълъ синътъ при майстора и рекълъ:

— Когато съмъ се родилъ, баща ми билъ заржчалъ тука една люлка. Ако е готова, дай ми я, че ми трѣбва за моето детенце.

— Готова ли! — викналъ майсторътъ. — Ей сега ти се родило детето, и тозчасъ искашь люлка. Азъ и на баща ти съмъ казвалъ, и тебе повтарямъ: хубаво бързо не става.

83. Лихварь

Еднажъ дошълъ при селския чорбаджия единъ младъ селянинъ и го помолилъ да му даде хиляда гроша, защото билъ започналъ голѣма търговия, та паритѣ му не стигали.

Богатиятъ му далъ.

Младежътъ взелъ паритѣ и си излѣзълъ.

Чорбаджията тръгналъ следъ него да види, какво ще прави.

Селянинътъ се отбилъ въ една гостилница да обѣдва. Поржчалъ си богатъ обѣдъ, ока вино, разни закуски и се разположилъ да яде и пие. Около него се насѣбрали познати. Той поржчалъ и за тѣхъ. Обѣдътъ се превърналъ въ гуляй.

Ето ти влиза и чорбаджията. Младежътъ поканилъ и него на трапезата. Следъ като хапнали и пийнали, чорбаджията рекълъ:

— Чичовото, следъ като ти си излѣзе, азъ си преброихъ паритѣ и по смѣтката, която правя, чини ми се, че съмъ ти далъ 50 гроша по-малко. Дай паритѣ да ги преброимъ повторно.

Младежътъ измъкналъ кесията и му я далъ

Богатиятъ отброилъ хиляда гроша и ги турилъ въ джеба си.

— Каква стана тая, работа? — попиталъ смутено младежътъ.

Богатиятъ му рекълъ:

— Азъ ти дадохъ, паритѣ работа да вършишъ, търговия да правишъ, да печелишъ, а ти си седналъ да ги ядешъ и пиешъ. Това показва, че не мислишъ да ги връщашъ, затова рекохъ да си ги прибера, додето не си ги прехосалъ.

84. Съ каквато мърка мърришъ

Единъ дѣдо съвсемъ престарѣлъ, отпадналъ, поболѣлъ се, не можелъ да ходи.

На синъ му омръзнало да се грижи за баща си, затова единъ день го взелъ на грѣбъ, па го занесълъ на едно пусто мѣсто въ гората. Той искалъ тамъ да го остави.

Макаръ да билъ старъ и болнавъ, старецътъ билъ съ ума си.

— Синко, — рекълъ той — съветвамъ те да ме върнешъ въ къщи. Въ твой интересъ е да направишъ това.

— Защо? — попиталъ синъ му.

— Защото 'тука, на сжщото мѣсто, преди петдесетъ години азъ донесохъ и изоставихъ баща си, както ти искашъ да сторишъ съ мене. Дано Господъ да ми прости този грѣхъ! Но ако ти сега направишъ сжщото нѣщо съ мене, твоятъ синъ единъ день ще постѣпи така съ тебе.

Синътъ следъ тия думи, се разкаялъ и отнесълъ баща си пакъ у дома.

85. Колата въ локвата

Единъ селянинъ натоварилъ колата си съ жито, прекръстилъ се и потеглилъ за града на пазаръ.

По пѣтя, за зла врага, колата му затънала въ една локва до главинитѣ.

Мжчилъ се селянинътъ и тѣй и иначе да я изтегли — не може.

Видѣлъ насреща двама хора, че лежатъ подъ сѣнката на една върба и отишълъ да ги повика на помощъ.

— Братя, — рекълъ селянинътъ, елате да ми помогнете да изтеглимъ колата изъ локвата.

— Да дойдемъ, — отговорили тѣ, — ама ще платишъ 12 гроша?

— За такава малка работа искатъ ли се толкова много пари! — рекълъ селянинътъ съ възмущение.

— Като е малка работа, свърши си я самъ — защо си дошълъ да ни викашъ! рекълъ бащата и пакъ се изтегналъ подъ сѣнката.

— Нѣма какво да се прави! — рекълъ селянинътъ. — Елате да помогнете — ще дамъ 12 гроша.

Изтеглили колата.

Кога да си тръгватъ, селянинътъ рекълъ:

— Мързеливци! Цѣлъ денъ се излежавате, а като ви повика човѣкъ да му свършите работа, гледате да го оберете!

— Кой! Ние ли сме мързеливци? — отвърналъ възмутенъ синътъ.

— Вие, нима азъ!

— Е, хей, чичо, — рекълъ синътъ, — ние тука се трудимъ денонощно...

— Какво се трудите, бре хлапе?!

— Какво ли? Денемъ се напъваме да вадимъ затъналитѣ кола изъ локвата, а цѣла нощъ мѣкнемъ вода чакъ отъ рѣката да я наливаме да не би да изсъхне.

86. Направилъ си устата

Единъ пжтникъ замръкналъ въ полето, та се отбилъ при единъ овчаръ да пренощува.

На сутриньта билъ много гладенъ. Какъ да си поиска хлѣбъ и сирене — срамувалъ се. На тръгване почналъ да бие кучето си.

— Защо го биешъ толкова много, какво ти е сторило? — попиталъ го овчарьтъ.

— Какъ да го не бия, овчарьо; какъ да го не бия, като ми е изяло до троха хлѣба, що бѣхъ си турилъ въ торбата за по пжтъ, — излъгалъ го пжтника.

— Остави го, прости му — азъ ще ти дамъ хлѣбъ! — рекълъ овчарьтъ.

— Азъ знамъ, че ти ще ми дадешъ и хлѣбъ, и сирене, ама азъ го бия да го науча на умъ, та другъ пжтъ да не прави пакостъ, — рекълъ пжтника.

87. Вонѣща риба

Въ селото докарали кола прѣсна риба за проданъ. Навалили се селянитѣ да купуватъ. Дошълъ и единъ старецъ. Щомъ се доближилъ до колата, рибата му дѣхнала на вонѣщо. Старецьтъ взелъ една риба и я доближавалъ ту до устата си, ту до ухото си.

— Какво правишъ, дѣдо? — попитали го селянитѣ.

— Питамъ рибата да ми каже нѣкои новини отъ морето.

— Е, какви новини ти каза? — запитали пакъ селянитѣ съ смѣхъ.

— Каза ми, че не знае новини. Колкото знае, били остарѣли, защото отъ преди две седмици била излѣзла изъ морето.

Селянитѣ се досѣтили, каква е работата и се разотишли.

88. Глупавото циганче

Циганчето плачело. Баща му го раздумвалъ: „Мълчи, сине, ще ти купя яйчице. Ще го сложимъ въ полога. Ще ни стане пиленце, пиленцето — кокошка. Тя ще снесе яйчица. Ще отвъдимъ пѣтлета. Ще ги носимъ на пазаръ. Магарица ще купимъ. Ще ни роди магаре. Циганчето се засмѣло.

— Тате; живѣ да си! Азъ ще го възседна и ще ида съ него у бабини на гости.

— Какъ ще идешъ, бре глупчо! Ще му счу пишъ грѣбнака! — викналъ циганинътъ сърдито и ударилъ момчето. Ревнало детето, заплакало, а бащата рекълъ:

— Затуй не дава Господъ на глупави хора магаре!

89. Кжщата на Хитъръ-Петра

Хитъръ-Петъръ си правилъ кжща. Както всички селяни, така и той, поставилъ лицето на кжщата си обърнато къмъ югъ.

Миналъ единъ селянинъ и му рекълъ:

— Побратиме, защо си обърналъ кжщата къмъ пладне? Нѣма да се печешъ цѣло лѣто въ нея, като въ фурна! Обърни я тѣкмо на противната страна, та лѣтосъ да спишъ на сѣнка и на хладовина.

Хитъръ-Петъръ го послушалъ — обърналъ лицето на кжщата къмъ противната страна.

Ето ти пѣкъ другъ съседъ.

— Побратиме, защо си обърналъ тѣй кжщата? Знаешъ ли, че цѣла зима нѣма да видишъ слѣнчице и предъ вратата ти ще е все снѣгъ или калъ. Обърни я къмъ изгрѣва, та

слънцето да те събужда сутринъ рано да вървишъ на работа.

Хитъръ-Петъръ послушалъ и него — обърналъ кжщата съ лицето къмъ изгрѣва. Тъкмо я обърналъ, ето ти пѣкъ дѣдо попъ.

— Петре, синко, обърни кжщата си съ лицето къмъ залѣза. Отъ изгрѣва духа студенъ вѣтъръ. Нѣма да се свѣртите отъ него предъ кжщата.

Хитъръ-Петъръ послушалъ и него. Но ето, че идатъ единъ следъ другъ още селяни, и всѣки дава умъ, нажда да се обърне кжщата.

Най-после Хитъръ-Петъръ се досѣтилъ, какъ да угоди на всички. Направилъ кжщата си на колела, та кой наждето му каже, натакъ да я завърти.

90. Близнаци

Хитъръ-Петъръ разказвалъ за себе си следното:

— Ние се родихме двама братя близнаци. Кръстили ни Петъръ и Павелъ. Дотолкова сме си приличали, че не могли по никой начинъ да ни отличатъ единъ отъ другъ. За да знае, кой е Павелъ и кой е Петъръ, мама вързала на одного отъ насъ червенъ конецъ на ржката.

Веднѣжъ мама се разболѣла. Леля ми трѣбвало да ни окже. Тя отвързала червения конецъ и ни турила въ коритото. При кжпането разбъркала ни и после вече не могли да познаятъ кой е Петъръ и кой Павелъ.

Единъ отъ насъ се помина. Никой сега не може да каже, кой е умрѣлъ — Петъръ ли, или Павелъ. И самъ не знамъ — азъ ли съмъ умрѣлъ или братъ ми!

91. Вълкъ и овчарь

Единъ вълкъ като поостарѣлъ, поискалъ да се помири съ овчаря. Доближилъ се и рекълъ:

— Овчарьо, ти ме мислишь за най-кръвожадния разбойникъ, но азъ не съмъ такъвъ. Наистина, нападамъ овцитѣ ти, но това правя само когато съмъ гладенъ, защото гладътъ е лошо нѣщо. Нахранвай ме винаги до насита, и ще се увѣришь, че не съмъ такъвъ. Азъ съмъ най-мирното животно, когато съмъ ситъ.

— Когато си ситъ? Това може да е истина, казалъ овчарьтъ. Но кога ти можешъ да бждешъ ситъ? . . . Лакомнятъ и скжперникътъ никой не може да насити! . . . Махни се отъ очитѣ ми

92. Лакома врана

Стадо овце пасли по единъ стръменъ скалистъ брѣгъ на планината. Спусналъ се орелъ отъ висинето. Кацналъ на най-младото агне. Сграбчилъ го съ якитѣ си закривени нокти, па го отнесълъ въ гнѣздото си, високо на недостжпнитѣ скали.

Една врана, която била на едно близко дърво, видѣла всичко това. Пощѣло ѝ се да направисщото и тя. Хврѣкнала, па кацнала върху гърба на най-силния овенъ. Опитала се да го сграбчи и отнесе, но напраздно. Замотали се краката ѝ въ гжстата му вълна, и не могла вече да ги отърве.

Овчарьтъ, ядосанъ отъ загубата на младото агънце, отърчалъ бърже при овена, отрѣзалъ крилетѣ на смѣлата птица. Вечерьта я занесълъ въ кжщи подаръкъ на децата си.

93. Дърварь и русалка

Дърварь сѣкълъ дърва край една дълбока рѣка. По едно време брадвата му се изплъзнала изъ рѣцетѣ, отхвъркнала въ рѣката. Останалъ той замисленъ край рѣчния брѣгъ. Една русалка излѣзла отъ водата съ златна брадва въ рѣка, приближила се при него, па го попитала: »Тази ли е твоята брадва, господине?« — „Не!“ Отвърналь дърварьтъ. — »Тази не е моята«. . . Гмурнала се русалката въ водата. Следъ малко се явила съ сребърна брадва. — „И тази не е моята“, казалъ дърварьтъ. . . На третия пжть русалката изнесла истинската брадва. — „Да, тази е моята брадва!“ рекълъ дърварьтъ. . . И защото билъ честенъ, русалката му подарила и другитѣ две брадви, златната и сребърната.

Когато единъ отъ неговитѣ съселени се научилъ за тази случка, отишълъ на сжщата рѣка, хвърлилъ нарочно брадвата си въ водата. Излѣзла русалката съ златна брадва въ рѣка, попитала: »Тази ли е твоята брадва, господине?« — „Да, тази е“, казалъ той засмѣнъ до уши. . . Разсърдила се русалката за неговата нечестностъ и безсрамие, па сегмурнала съ брадвата въ водата и не се върнала вече.

94. Намѣрената брадва

Двама души пжтували заедно отъ града за едно село. Изъ пжтя единътъ отъ тѣхъ отдалече съгледалъ една изгубена брадва, затекълъ се да я вземе и весело извикаль:

— Намѣрихъ брадва! Намѣрихъ брадва!

— Че нали пжтуваме заедно? проговорилъ другарьтъ му. — Трѣбва да кажешъ: на мѣри хме, а не на мѣри хъ!

На това щастливецътъ не отговорилъ нищо, направилъ си оглушка.

Не следъ много показали се конници, които препускали следъ тѣхъ и викали: »Брадвата, брадвата«! . . .

— Ами сега, какво ще правимъ? Тѣ ще ни набѣдятъ, че сме я открадали.

— А защо смѣсвашъ и мене? Нали казваше преди малко, че самъ си я намѣрилъ? Сега самъ се оправдавай!

95. Селянинъ и пжтникъ

Единъ селянинъ се връщаль отъ града, дето билъ ходилъ на пазаръ. Изъ пжтя застигналъ единъ непознатъ пжтникъ.

— За колко часа мога отиде до близкото село? запиталь го пжтникътъ.

— Върви! рекъль селянинътъ.

— Азъ самъ зная, че трѣбва да вървя, но моля ти се, кажи, за колко часа ще мога да стигна до близкото село.

— Върви! продумаль пакъ селянинътъ, безъ да каже нѣщо повече.

— Този човѣкъ се подиграва съ мене, казалъ сърдито пжтникътъ и тръгналъ съ бавни крачки по широкия пжть.

— За часъ и половина ще стигнешъ до селото, проговорилъ селянинътъ.

— Ами защо не ми каза по-напредъ, когато те питахъ? Обадилъ се засмѣнъ пжтникътъ.

— Защото не знаехъ, какъ вървишъ, отвърналь още по-засмѣнъ селянинътъ.

96. Глиганъ и лисица

Една дива свиня била се спрѣла при едно дърво и тичила остритѣ си два зѣба, които стърчатъ изъ устата ѝ навънъ. Една лисица минала случайно отъ тамъ, поспрѣла се та погледала, па рекла:

— За какво точишъ зѣбитѣ си? Азъ не виждамъ никакъвъ неприятель наоколо.

— Като ме нападне бѣда, нѣма да имамъ време да острия оржжието си, отвърнала дивата свиня. Злото грѣбва винаги да очакваме и да бждемъ готови да се пазимъ.

97. Дърво и човѣкъ

Нѣкога дърветата могли да говорятъ и да молятъ хората да не ги сѣкатъ. Тогава единъ селянинъ отишълъ въ гората, за да отсѣче една липа. Тя му се замолила: »Недей ме отсича, ще те направя каквото искашъ«. Селянинътъ отговорилъ: »Добре, направи ме, тогава, голѣмецъ!« Липата го направила голѣмецъ. Подиръ нѣколко време омръзнало му вече да бжде голѣмецъ, та се опѣтилъ за гората и пакъ се заловилъ да сѣче липата. Тя пакъ се замолила на селянина и казала: »...Ще те направя каквото искашъ«. Селянинътъ рекълъ: »Направи ме царъ«.

Липата го направила царъ. Но не се минало много — и това му се видѣло малко.

Той пакъ отишълъ въ гората и пакъ захваналъ да сѣче липата. Тя му се замолила и рекла: »...Ще те направя каквото искашъ«.

Селянинътъ казалъ: »Направиме богъ!« Липата отговорила: »Застани на четири, и тогава ще те направя«. Селянинътъ застаналъ на четири, и въ мигъ обрасълъ въ козина и се объоналъ — на мечка.

98. Разчистили си смѣткитѣ.

Единъ ималъ да дава на кума си около хиляда гроша.

Единъ день кумътъ го срещналъ и му рекълъ:

— Кумець, азъ имамъ съ тебе смѣтка: трѣбва да я разчистимъ.

— И азъ имамъ смѣтка съ тебе: куме, — рекълъ му той; — първомъ нея да разчистимъ.

— Каква смѣтка! — Слисано попиталъ кумътъ.

— Каква ли?—Деветъ деца си ми кръстилъ деветъ прасета си ми изялъ; дай ми прасетата, вземи си децата.

99. Мокъръ отъ дъждъ се не бои

Хитъръ-Петъръ билъ въ⁶ гората за дърва. Цѣлъ день валѣло, та се върналъ вечеръта измокренъ до кожа.

Влѣзълъ въ кѣщи и заварилъ жена си предъ огнището, че се грѣе. Тя нито се помръднала отъ мѣстото си — само се обърнала, та му рекла:

— Ихъ, Петре, да се не види макаръ: отъ тоя проклетъ дъждъ не съмъ се подала вѣнъ отъ кѣщи. Нѣмаме вода капка. Бобътъ остана недоверѣлъ. Иди съ ведрата, та донеси вода да го долѣемъ. Хайде тѣкмо си мокъръ — нали казватъ: „Мокъръ отъ дъждъ се не бои“.

Хитъръ-Петъръ взелъ ведрата и отишълъ за вода.

Когато се върналъ, излѣлъ ги върху жена си, па ѝ рекълъ:

— Хайде сега пѣкъ ти иди за вода: нали »Мокъръ отъ дъждъ се не бои«.

100. Мързелива снаха

Една снаха била много мързелива.

Единъ день дѣдото и бабата се наговорили, бабата да вземе менцитѣ и кобилицата, ужъ ще отива за вода, а той да я не пуца, та дано се досѣти снахата да отиде тя за вода.

Речено, сторено.

Бабата взела менцитѣ и кобилицата, ужъ ще отива за вода. Дѣдото почналъ да дърпа менцитѣ:

— Стой, бабо! Ти си стара: срамота е! Не бива ти да ходишъ за вода; дай да ида азъ!

— Не бива! Ти си по-старъ! Азъ съмъ жена — мене по-прилича да ида! — думала бабата и дърпала менцитѣ.

— Остави де! Дай мене менцитѣ! — думалъ стареца.

Снахата ги слушала, слушала, па рекла:

— Леле, Боже, стари хора, какво се дърпатъ като деца! За туй много ли умъ иска! Единъ да иде днесъ, а пъкъ другиятъ — утре!

КАКВО ЧЕТЕ МЛАДЕЦЪТА

Най-хубавият вар. приказки, Н. Райновъ	лв. 65	Човѣкъ скда, (Животъ и пжтеш. на Станлея)лв.	40
Юнакъ надъ юнаци, отъ Н. Райновъ	45	Черната стока, романъ отъ Луи Жаколио	30
Чичо Томозата колеба, отъ Б. Стоу	50	Оргениятъ човѣкъ, романъ отъ Е. Сагари	30
Дървото на приказки, (сто приказки),	30	Бисерни бръгове, (Плж. около свѣта) Моранъ	30
Вълшебни приказки, отъ Н. Райновъ	30	Търна Индия, (Страната на раджити), Жаколио	45
Добрата фея, (весели приказки)	30	Стариятъ пиратъ, романъ, отъ Луи Жаколио	40
Торбата съ приказки, отъ Н. Райновъ	30	Морски тигри, романъ, отъ Луи Жаколио	40
Кристалниятъ дворець, приказки	30	Скиванията на младия бѣглець, (Съркови-	40
100,000 Защо", отъ М. Илинъ	30	цето въ Перу), романъ, отъ К. Верисхоферъ	40
Златното гърне, (приказки)	30	Черната стрела, романъ, отъ Л. Бусенаръ	40
Избрани източни приказки	30	Смѣлитъ скитници, романъ, Луи Бусенаръ	50
Приказки безъ думи, (за малки), Г. Милковъ	20	Водачъ въ пустинята, романъ Ф. Куперъ	40
Покриватъ на свѣта, отъ Свенъ Хединъ	40	Въ прерията, романъ отъ Фениморъ Куперъ	40
Синтъ на пустинята, ром. отъ Луи Жаколио	35	Последниятъ мохикаецъ, отъ Феним. Куперъ	40
Островътъ на сърководицата, Р. Стивенсонъ	50	Звѣробой, романъ отъ Фениморъ Куперъ	40
Златниятъ традъ, (Сърцето на свѣта) Хагардъ	45	Наследникътъ на Квангъ, отъ Л. Жаколио	45
Какъ намѣрихъ своя патъ, отъ Ерв. Розентъ	35	Гимнастиката за деца, първи упражжениа	20
Зидари на сѣдбата, отъ О. С. Марденъ	30	Гимнастиката за юноши, отъ Д-ръ Х. Зипелъ	10
Смѣлостъ, отъ Шарль Вагнеръ	40	Пешо и другаритъ му, (весели случаи съ картини)	20
Идеали на живота, отъ Дж. Лебоксъ	40	Летски хоръ, пѣсни отъ Д. Х. Георгиевъ	30
Великитъ младежи, отъ Смигльсъ	12	Листовици, канони отъ Д. Х. Георгиевъ	30
Между два океана, весели приключ., отъ Ризъ	35	Родни звуци, (народни пѣсни), отъ Д. Георгиевъ	30
Чудесата на Северъ, отъ Е. Лебазейль	35	Ритмично възпитание, (ирпи, хора и танци)	30
Охладжеза (Индийски спомени), отъ Дж. Истменъ	20	"Чучулига", приказки, легенди, приключ. и пр.	40
Приключ. на Валфуръ, Р. Стивенсонъ	50	(Годишенъ абонаментъ)	60

Всѣки две седмици излизатъ нови книги. — Пълнѣтъ каталогъ се изпраща при поискване. Пощенските разности сж за сметка на издателството.